

МНОГА клопатаў у гэтых дзеньх у бібліятэцы тав. Астрэйка. У не аднаасобкова — гэта час, калі гаспадары сена, распачынаюцца ўборка ўраджаю, а жытлавыя і ўдзень і ўначы на адгоннай памы даглядаюць выгасны стаг. Не часта заглядаюць цяпер хлебарабы ў сваю бібліятэку. І не таму, што кітаў не цікавяць ці не любяць чытаць. Прага да ведаў надвычайная. Часта бібліятэкарка сур'ёзна задумваецца, дзе набыць тую ці іншую кніжку, якую пажадаў прачытаць хто-небудзь з калгаснікаў. Не ўсё-ж можна знайсці на паліцах сельскай бібліятэкі.

А спраў цяпер многа таму, што сваю працу Астрэйка будзе ў дэснай сувязі з жыццём, яго патрабамі. Усё калгаснікаў сельгасарцелі «КІМ» Хойніцкага раёна непакоіць думка, што трэба зрабіць, каб у блэйшыя два гады дагнаць і перагнаць Амерыку па вытворчасці мяса, малака і масла на душу насельніцтва. І тут бібліятэкарку ёсць дзе разгарнуцца, паказаць сваю кемлівасць, ініцыятыву, не словамі, а на справе дапамагчы роднаму калгасу выйсці пераможцам у гэтым адказным спаборніцтве.

Увагу наведвальнікаў Руднінскай сельскай бібліятэкі прыцягваюць навіны сельскагаспадарчай літаратуры, а таксама рэкамендацыйныя спісы кніг для жытлавадоў, кукурузавадоў і льнавадоў. Да паслуг жывёлавадоў, якія даглядаюць калгасны стаг на адгонных пашах, радыспрэміякі, свежыя газеты і часопісы, спецыяльныя бібліятэчны-перасоўкі. Партыйныя арганізацыі калгаса рэгулярна пасылае да іх агітатараў, які праводзяць цікавыя і зместоўныя гутаркі. Актыўны бібліятэкі надазвае сустрэчы з лепшымі людзьмі калгаса.

За апошні час справы ў гэтым калгасе пайшлі ўгору. Пасвысіліся надой малака, ёсць адчувальныя зрухі ва ўсёх галінах гаспадарчай гаспадаркі арцелі. І ў гэтым пэўная доля заслуг бібліятэкаркі Астрэйка, якая з дапамогай партарганізацыі і мясцовых актывістаў дамагаецца таго, каб кніга заняла пачэснае месца ў кожнай калгаснай сям'і, каб з ёю пасабраваў на ўсё жыццё кожны хлебараб.

Сёння мы на старонках газеты расказваем і аб другім сціплым працягу культурынага фронту нашай рэспублікі — пра заагачыну Палачанскай сельскай бібліятэкі Маладзечанскага раёна Клары Філіпава. І гэтая бібліятэкарка настольна і паслядоўна змагаецца за тое, каб кнігу чытаў кожны калгаснік.

Можна прывесці намала прыкладаў, калі сельскія ўстаноўны культуры заваявалі ганаровае права называцца асяродкамі культурына-масавай работы на вёсцы, сталі актыўнымі і надзейнымі памочнікамі мясцовых партыйных і савецкіх арганізацый у выкананні рашэнняў ХХ з'езду КПСС. Вось гэтага дэсна і пэрыўдзіла сувязь з жыццём, з надзейнымі задачкамі ўсёго нашага народа і павінна стаць адной з рэйсавых і дзейнасці кожнага дома культуры і клуба, кожнай бібліятэкі і хаты-чыталні.

Мы — напярэдадні вялікай гістарычнай падзеі — саракагоддзя Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Усе савецкія людзі рыхтуюцца да гэтага сустрэчы гэтым змяняльнаму дагу. Рабочыя і калгасныя сяляне рыхтуюцца да новай вытворчай падарункі, вучоныя парадуюць Радзіму новымі адкрыццямі ў навуцы, пісьменнікі напішучы новыя раманы, апавесці, пэмы, кампазітары створылі новыя песні, оперы і іншыя творы. А чым-жа сустрэне 40-годдзе савецкай улады шмат-

Пасля працоўнага дня

Заслужаным аўтарытэтам карыстаецца сярод калгаснікаў Юзафа Абадзінска, якая больш дзесяці год працуе загадчыцай Замошскай хаты-чыталні Браслаўскага раёна.

Вечарамі ў хаты-чыталні многалюдна. Тут можна пачытаць свежую газету і часопіс, нагуляць у шахматы, шашкі, даміно. Бібліятэка мае калі трох тысяч экзэмпляраў кніг, сярод іх многа палітычнай, мастацкай, сельскагаспадарчай літаратуры. Калі 200 калгаснікаў а'зглядаюцца актыўнымі чытачамі.

Каб прасунуць кнігу ў масы, тав. Абадзінска арганізавала перасоўныя бібліятэчкі, а ў вёсках Рудыцы і Алоціцах створыла пункты выдачы кніг. Заслугоўвае увагу работа сельскага лектара. Толькі за пачаткі года прачытаў блукача года прачытаў 18 лекцый. Настаўніца М. Катуськая выступала перад калгаснікамі з лекцыямі на педагагічныя тэмы: «Маральнае выхаванне дзяцей» і

ПРОЛЕТАРЫ УСІХ КРАІН, ЕДНАІЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАў БССР

№ 58 (1177)

Субота, 20 ліпеня, 1957 года

Цана 40 кап.

Важны ўчастак ідэалагічнай работы

лікая армія культасветработнікаў нашай рэспублікі, якімі падарункамі парадую яна сваю любімую маці-Радзіму?

Работнікі культуры Беларусі змагаюцца за тое, каб жыццё больш узначыў культуру нашага народа.

Вядома, Беларусь ужо не тая забытая, нешчыменная і бласпярная ўскайна былой царскай Расіі. Родная савецкая ўлада разняволіла беларускі народ, зрабіла яго роўным сярод роўных у вялікай сям'і народнаў Айтчынай войнаў, рознастайныя тэматычныя вечары і г. д. Таварыства па распаўсюджванню налітычных і навуковых ведаў разам з органамі культуры абавязана звярнуць асаблівую увагу на якасць лекцый і іх змест. На вялікі жаль, мы яшчэ сустракаем з фактамі, калі лекцыі адравамі ад жыцця, чытаюцца яны сухой, мала даступнай рабочым і калгаснікам мовай. Вядома, што карысці падобная лекцыя прынеса мала.

Дастойна сустрэць вялікае свята — саракагоддзе савецкай улады — значыць ажыццёўваць усе званні культурына-масавай работы. Тут і лекцыянавая прапаганда, і прапаганда кнігі і тэматычныя вечары, і літаратурныя дыспуты, і актыўная работа самадзейных калектываў. У рэспубліцы было многа зроблена па нарыхтоўцы да Усебеларускага фестывалю моладзі. Больш чым у дзясятках вёсках і гарадзкіх раёнах ужо праводзіліся лекцыі і тэматычныя вечары, і літаратурныя дыспуты, і актыўная работа самадзейных калектываў. У рэспубліцы было многа зроблена па нарыхтоўцы да Усебеларускага фестывалю моладзі. Больш чым у дзясятках вёсках і гарадзкіх раёнах ужо праводзіліся лекцыі і тэматычныя вечары, і літаратурныя дыспуты, і актыўная работа самадзейных калектываў.

У рэспубліцы працуе 19 тысяч бібліятэк, толькі ў сельскай мясцовасці іх налічваецца звыш сямі тысячы. Гэта акрамя клубаў, дамоў культуры і хаты-чыталень. І вось, калі кожны работнік культуры сур'ёзна займаецца за выкананне пастаўленай задачы, мы акажам неацанімую паслугу нашаму народу.

У рэспубліцы Беларусі — Смалевічкім, Чырэйскім, Касцюковічкім, Ушацкім, правядзена значная работа па забеспячэнню насельніцтва кнігамі. Дзейнасць культасветустановаў у гэтым напрамку трэба асабліва заахочваць, аказваць ім дапамогу, падтрымліваць і пашыраць іх кожнае каштоўнае пачынанне.

Цэнтральны Камітэт КПСС у пастанове аб нарыхтоўцы да святкавання 40-га гадыня Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі рэкамендуе шырока асвятляць важнейшыя палітычныя падзеі перыяду нарыхтоўкі і правядзення Кастрычніцкай рэвалюцыі. У пастанове падкрэслена важнасць палітызацыі вялікай арганізацый і пераўтварачай ролі Камуністычнай партыі і яе правадыра В. І. Леніна. Палітызацыя ідэяна-палітычную работу ў масах, трэба дэталіва, на канкрэтныя прыклады разлічваць існуючыя гістарычныя значэнне Вялікага

Кастрычніка, дзясяцігоддзя СССР і краін народнай дэмакратыі ў барацьбе за сацыялізм, за мір ва ўсім свеце, ролі Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы ў будаўніцтве сацыялізму і камунізму.

І тут асаблівае значэнне набывае лекцыянавая прапаганда, а таксама наладжванне кінофестывалю на гісторыка-рэвалюцыйныя тэмы, паказ фільмаў аб нашых савецкіх буднях, сустрэчы з удзельнікамі кастрычніцкіх баёў, грамадзянскай і Вялікай Айчынай войнаў, рознастайныя тэматычныя вечары і г. д. Таварыства па распаўсюджванню налітычных і навуковых ведаў разам з органамі культуры абавязана звярнуць асаблівую увагу на якасць лекцый і іх змест. На вялікі жаль, мы яшчэ сустракаем з фактамі, калі лекцыі адравамі ад жыцця, чытаюцца яны сухой, мала даступнай рабочым і калгаснікам мовай. Вядома, што карысці падобная лекцыя прынеса мала.

Дастойна сустрэць вялікае свята — саракагоддзе савецкай улады — значыць ажыццёўваць усе званні культурына-масавай работы. Тут і лекцыянавая прапаганда, і прапаганда кнігі і тэматычныя вечары, і літаратурныя дыспуты, і актыўная работа самадзейных калектываў. У рэспубліцы было многа зроблена па нарыхтоўцы да Усебеларускага фестывалю моладзі. Больш чым у дзясятках вёсках і гарадзкіх раёнах ужо праводзіліся лекцыі і тэматычныя вечары, і літаратурныя дыспуты, і актыўная работа самадзейных калектываў.

Задача цяпер заключаецца ў тым, каб замацаваць дасягнутыя поспехі, стварыць творчае жыццё ўсёх самадзейных калектываў і асабліва моладзі, якія нарадзіліся янаўна.

ЦК КПБ прыняў пастанову аб правядзенні агляду культасветустановаў рэспублікі. Распрацаваны канкрэтныя мерыпрыем-

ствы, якія маюць на ўвазе палепшыць змест работы ўсёх устаноў культуры, добраапаравіваць іх. У спаробніцтва за дастойную сустрэчу 40-га гадыня Кастрычніка павінны актыўна ўключыцца ўсе ўстаноўны культуры. Між тым у рэспубліцы ўстаноўлены агляды культасветустановаў рыхтуюцца фармальна. Газета наядуна пісала пра дрэнныя справы ў Радзівіўскім раёне. Многа недахопаў у гэтай справе ёсць і ў Бялыніцкім і Дрыбінскім раёнах Магілёўскай вобласці.

У студзень 1957 г. ЦК КП Беларусі прыняў пастанову аб будаўніцтве новых і добраапаравіваанні існуючых культасветустановаў. У гэтым годзе мяркуецца пабудавана калі 600 калгасных клубаў. Далека не ва ўсёх абласцях рэспублікі сур'ёзна паставіліся да выканання гэтай паставы. У Брэсцкай вобласці справа за апошні час значна ажыццявілася. Ужо адрамаганавана і добраапаравіваана калі 400 культасветустановаў. Рад калгасу рыхтуюцца адначасна свята Кастрычніка ў новых клубах. Але вось у Гродзенскай вобласці не адчуваецца сур'ёзнага пэспажоу за стан работы культасветустановаў. Абаасноне ўпраўленне і раённыя аддзелы культуры не сталі тымі арганізацыйнымі цэнтрамі, куды-б звярталіся маладыя калгаснікі па ўсёх павінных культурына-масавай работы на вёсцы.

Добры пра культуру народа, пра яе рост заклікаюць ўсе работнікі культасветустановаў. І трэба зрабіць усё магчымае, каб кожны клуб, дом культуры, бібліятэка пры актыўнай дапамозе мясцовых партыйных і савецкіх арганізацый, калгасу, ітэлігенцый сталі тымі прыцягальнымі цэнтрамі, дзе заўсёды можна навуць палымнае слова камуніста-агітатара, даведкацы пра новыя металы і працы перадавікоў, атрымаць патрэбную кніжку, амястоўна і культуру адначасна. Давяць, таварышам работнікі культасветустановаў, працаваць так, каб кожны калгаснік, механізатар сказаў пра вас:

— Нам першы друг і дараччы — работнік культуры!

Расказ пра адну бібліятэку

Тры гады назад Клара Філіпава ўпершыню пераступіла парог Палачанскай сельскай бібліятэкі. Маладзечанскі раённы аддзел культуры заахочваў яе заахочваць. Пераступіла... і заахочваць на месцы. Атыскоўка на сценах памяшкання асыпалася, рагі вышпільвалі плакатаў пазіваці, газеты — у неразабраных пацках, адзіны сталж гатовы рухнуць ад цяжару кніг, наваленых абы я.

Параўніўшы з таварышамі па прафесіі, пабываўшы ў райкоме партыі, Клара Лявоўна вырашыла арганізаваць совет бібліятэкі. Апроч заагачыны, у яго ўвайшлі работнікі сельскага Дома культуры, настаўнік, спецыяліст сельскай гаспадаркі — усюго сем чалавек. На першы раз совет бібліятэкі заахочваў працесі сустрэчу калгаснікаў з экскурсантамі Усебеларускага сельскагаспадарчай выстаўкі.

У прызначаны дзень у школе, дзе праводзілася сустрэча, экскурсантаў выстаўкі — старшыня калгаса Ю. Кашоўскі, дзяржа Л. Шафаловіч, брыгадзёр А. Шчуркі і іншыя — расказалі аднаасобкова пра дасягненні перадавых калгасоў краіны, пра задачы і планы сваёй арцелі. Драматычны гурток паставіў аднаасобкова п'есу.

Калгаснікі і сама Філіпава засталіся заахочваць. Але калі і пасля гэтага нічога з калгаснікаў у бібліятэку не прыйшоў, Клара Лявоўна не магла зразуць прычыны. Адак прыйшоў значна пазней.

Адначы ў гутарцы з садоўнікам-агараднікам Вашкевічам Клара Лявоўна сказала:

— Вось вы, Вікенці Антонавіч — лепшы агароднік у раёне. Багаты ўраджай гародніны сёлета вырасіці. А маглі-б атрымаць і большы...

— Мог-бы? Навучыце — як? — хітравата прыжмурыўшыся, спытаў ён.

— Навучыць не навуку, а што пачытаць можна — параму. Магу дадому кнігі прынесці.

Садоўнік зацікавіўся.

— А ёсць такія, каб, скажам, пра вырошчванне новых гатункаў яблынь у іх расказвалася?

— Ёсць і гэтыя і іншыя, не менш цікавыя. Нават творы Міцурна магу прынесці вам...

— Міцурна? — перапытаў Вашкевіч. — Яго з задавальненнем пачытаю... Шкада, што на тым вечары вы нічога не казалі пра такія цікавыя кніжкі...

У той-жа дзень Клара Лявоўна намяціла план прапаганды кнігі, у якім прадугаджвалася калектывныя чыткі і гутаркі ў брыгадах, арганізацыя кніжных выставак, падрыхтоўка канферэнцыі па раманы Н. Остроўскага «Як гартвалася сталь». З сакратаром комсамольскай арганізацыі Клаўдзіяй Ляган і дырэктары школы Філіпава падарала чытальнікаў-агітатараў, правяла з імі нараду, вызначыла заданні, падарала літаратуру. З работнікам сельскага Дома культуры дамовілася аб сумесным правядзенні масавых мерапрыемстваў...

а ў Яхімаўшчыне — пункт па абмену літаратуры. Бліжэйшыя вёскі — Чарпы і Ляшчыны — абслугоўвалі кнігапошты.

І вось — колькасць чытачоў значна вырасла. Да канца 1954 г. іх было ўжо 280.

І ўсё-ж гэтага было вельмі мала. Асабліва мала было чытачоў-калгаснікаў — калі 50.

Клара Лявоўна вырашыла пагутарыць асабіста з кожным калгаснікам, перш за ўсё з жанчынамі, з якімі, здавалася, лягчэй будзе знайсці агульную мову.

Але на справе аказалася іншак. Пакуль размова вялася вакол сям'і і быту, сямейных непаздак і чыста вытворчых павінных, калгасніцы ўважліва слухалі бібліятэкарку, ахвотна падажчалі з заўвагамі і парадамі, але як толькі гаворка пачыналася пра кнігу — адступалі назад.

Клара Лявоўна не падала духам. «Трэба толькі часцей з людзьмі сустракацца, — думала яна кожны раз, прыступамі ў канцы рабочага дня да заахочвання «Дзёнішка бібліятэкі». — Не можа быць, каб калгасніцы не любілі кнігу!»

Калі яна прыходзіла да іх яшчэ і яшчэ раз з новай партыяй кніг, тая ці іншая жанчына прызнавалася:

— Праўду вы казалі, Клара Лявоўна: хто не чытае — сам сабе абкрадае. Дума мала спачатку — вазьму для адчыніга, а як пачала чытаць — не адарваліца!

Жанчыны і не падаравалі, што, перш чым ісці да іх, Клара Лявоўна многа думала, каму які параіць твор.

Не былі забыты і калгаснікі-мужчыны, члены праўлення калгаса.

У канцы 1955 г. налічвалася ўжо больш 530 чытачоў, у тым ліку амаль трэцяя частка калгаснікаў.

Здавалася-б, няма прычыны для заахочвання аднак Клара Лявоўна хвалявалася. Значную частку чытачоў складалі «сезоннікі» — вучні малодшых класаў з далёкіх вёсак і пасёлкаў. З наступленнем канікулаў усе яны запісалі ў Палачанскую бібліятэку, бо тут іх добра прымаў, а галоўнае — быў багаты выбар дзіцячых кніг. Калі адмовіць «сезоннікам», будзе вялікі адеў чытачоў. Тым часам калгаснікі вельмі мала чытаюць кніг, шмат пісьменных не запісана ў бібліятэку. Вось каго патрэбна абслугоўваць у першую чаргу!

Параўніўшы з раённым аддзелам культуры, Філіпава дамаглася перагледу бібліятэчнага абслугоўвання насельных пунктаў, а заадо і больш радыяльнай расстаноўкі сіл. Вёска Абарок, якую бібліятэка абслугоўвала з дапамогай перасоўкі, была замацавана за блажышай Гаўскай хатай-чыталняй, а ў вёсцы Вялікае Сяло створана новая перасоўка; колькасць чытачоў-калгаснікаў разка навалічалася.

Удзельнікі VI Сусветнага фестывалю моладзі

Танцавальны калектыву Беларускага політэхнічнага інстытута выступіць на ўрачыстым канцэрте Беларускай ССР у Маскве ў час VI Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў. На адмыку: калектыву выконвае «Маладзёжную польку». Фото І. Салавейчыка.

УКАЗ ПРЭЗЫДЫУМА ВЯРХОўНАГА СОВЕТА БССР

Аб прысваенні Гродзенскаму дзяржаўнаму педагагічнаму інстытуту імя Янкі Купалы

Прысвоіць Гродзенскаму дзяржаўнаму педагагічнаму інстытуту імя народнага паэта Беларускай ССР Янкі Купалы і ў далейшым яго называць: «Гродзенскі дзяржаўны педагагічны інстытут імя Янкі Купалы».

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Совета БССР В. КАЗЛЮФ, Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Совета БССР Д. ЛУКАШЭВІЧ. 18 ліпеня 1957 года. Гор. Мінск.

Тэатр мацуе сувязь з глядачом

14 ліпеня спектаклем «Юныя мейсці» тэатр юнага глядача заахочваў сезон. За кароткі час свайго існавання моладзі тэатр стаў любімым месцам культурынага адначасна школьнікаў і юнацтва Мінска. У рэпертуары калектыву адначасна спектакляў. Сярод іх два спектаклі па п'есах беларускіх драматургаў — «Аркады Жыгалкіна» Я. Пасана і «Юныя мейсці» А. Гутковіча і В. Хазанскага.

За сезон 1956—57 года было дадзена на асноўнай сцэне і на перыферыі звыш 300 спектакляў і абслужана 122 тысячы школьнікаў і моладзі. Самы маленькі глядач нашага тэатра (школьнік 1—4 класаў) меў магчымаць прагледзець такія спектаклі, як «Базка аб сярэбраным сподачку і налітым яблычку» і «Горад мастроў». У даўгу тэатр перад школьнікамі п'ятых—сёмых класаў. Для іх быў падрыхтаваны толькі адзін спектакль «Дзімка-невідзімка». У новым сезоне

тэатр і пра іх паахочваць. Для школьнікаў старэйшых класаў былі падрыхтаваны спектаклі «Як гартвалася сталь» Н. Остроўскага, «Па закліку сэрца» Н. Антэва і Я. Штэйна. Моладзі былі паказаны камедыя югаслаўскага драматурга Д. Лабрычана «Тры салаўі, д. 17», «Твой шлях» В. Рошава, «Баханне Ані Барока» В. Штоленкі і іншыя спектаклі. З рускай класікі тэатр падрыхтаваў спектакль «Не ўсё жату масленіца» А. Остроўскага.

Вялікая увага была нададзена абслугоўванню сельскага глядача. У тэатрах сталіцы нашай рэспублікі ўстанавілася выдатная традыцыя — паказ спектакляў па сценах раённых і сельскіх дамоў культуры. Гэтая высокароўная работа вядаецца тэатрам сістэматычна. Вось ужо больш месяца свае спектаклі паказвае сельскаму глядачу лепшы калектыв рэспублікі — тэатр імя Янкі Купалы. Рускі тэатр імя Горкага з'яўляецца частым госьцем у раённых дамах культуры.

Пераймаючы іх традыцыі, тэатр юнага глядача таксама арганізоўвае выязныя спектаклі па вёсцы. Толькі за апошні час тэатр пабываў са спектаклямі ў Даржынскім, Лагойскім, Пшенчынскім, Любанскім, Заслаўскім, Халопеніцкім і іншых раёнах Мінскай вобласці.

Калгаснікі сельгасарцелі «Сталінскі шлях» Лагойскага раёна ў сваім клубе прагледзілі камедыю «Не ўсё жату масленіца». Калгаснікам сельгасарцелі імя Варашылава Любанскага раёна Мінскай вобласці паказаны спектакль «Баханне Ані Барока». Механізатары сельскай гаспадаркі Рудзенскага раёна вёска прымаўлі пастанову «Твой шлях» В. Рошава.

У новым сезоне тэатр юнага глядача плануе выязныя спектаклі і ў іншых вобласцях Беларусі.

К. КИТАВІЧ.

Гродзенскія артысты ў Гомелі

У Гомелі на гастролях знаходзіцца Гродзенскі абласны драматычны тэатр. Працоўным горада паказаны спектаклі «Баханне, дырэктар і кватэра» Ц. Саладара, «Жаніцца Фігаро» Бамаршэ, «Дзень паміраючы стончы» А. Касона і інш. У рэпертуары тэатра п'есы «Мачаха» О. Бальзака, «Навула лачка» Куліджанава і Сегель, «У ціхім завулку» А. Маўзона і інш.

Гродзенскія артысты пабываюць з канцэртамі ў рабочых клубах Гомельшчыны, дадуць спектаклі для сельскіх глядачоў.

Разьяр па дрэву

Юдэна Рыгоравіча Бельянскага добра ведаюць жыхары горада Касцюковічы. Бельянік — самадзейны разьяр па дрэву.

Рыхтуючыся да 40-годдзя савецкай улады, разьяр прыступае да новай вялікай работы. У вобразе жанчыні ён хоча паказаць Расію ў 1917 годзе, Разьяр выража таксама на дрэве «Пляч Яўраслаўна на гарадской сцяне» з твора «Слова аб палку Ігаравым».

Захаліўшыся Яўген Рыгоравіч і калгасная тэматыка. Ён мяркуе стварыць барэльф жанчыны — шчаслівай, жыццерадаснай калгасніцы.

М. АУСЕНКА.

Выстаўна работ самадзейных мастакоў

Наядуна ў Юрашкіўскім раённым Доме культуры была арганізавана выстаўка работ самадзейных мастакоў і вышывальшчыц. На ёй было прадстаўлена звыш ста экзэмпляраў.

Павялічана адгукаліся глядачы аб работах самадзейных мастакоў, пенсіянера з вёскі Ялішэшка Н. Шчэпакава. Добрае ўражанне пакінула таксама карціна А. Гурко.

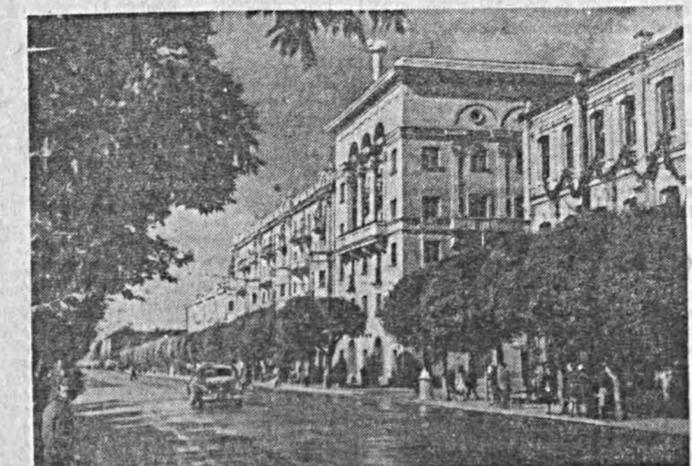
Новыя клубы

У вёсцы Шамятка Юрашкіўскага раёна ўсё вышэй і вышэй палымнаюцца мураваныя сцены будынка новага калгаснага клуба. Тут будзе бібліятэка, вялікая чытальніца зала, пакой, прыстасаваны для спартыўных гульняў, і іншыя.

Будуцца клуб у асноўным сіламі моладзі.

У калгасе імя Леніна Хоціўскага раёна гадаваным новым клуб. Глядзельная зала будзе разлічана на 200 месцаў у клубе размешчана Батаўска сельскай бібліятэка, дэманструюцца кінофільмы, праводзяцца вечары адначасна моладзі.

Па гарадах рэспублікі

Магілёў — адзін з буйнейшых індустрыяльных і культурных цэнтраў Савецкай Беларусі. У час акупацыі фашысцкія захопнікі разбурылі значную частку горада. Дзяржава пасля вайны горад пачаў аднаўляць. Шырока разгарнулася будаўніцтва жылых дамоў, культурных устаноў. За пасляваенныя гады адноўлены і пабудаваны лакамабільны завод, фабрыка штурчанага шоўку і

іншыя. Вырасла культура абласнога цэнтру. Тут ёсць драматычны тэатр, бібліятэка, клубы, працуюць некалькі кінатэатраў, над Дняпром раскінулі добраапаравівааны парк. У Магілёве ёсць таксама педагагічны інстытут, некалькі тэхнікумаў і вучылішч. На адмыку: цэнтральная вуліца горада Першамайская.

Фото Уа. Крука.

Таленавіты калектывы

Арханскі самадзейны драматычны гурток чыгуначнікаў арганізаваны ў 1902 г. На кватэрах рабочых і служачых станцыі Орша збіраліся так званыя «сходкі». На іх побач з палітычнай літаратурай чыталіся прагрэсiўныя мастацкія творы. На адной з такіх «сходак» нехта прапанаваў арганізаваць драматычны гурток.

Першай паставоўкай гуртка была п'еса С. Найдэнава «Дзеці Ванюшына», паказаная ў школе зімой 1902 г. Першымі яго кіраўнікамі і ўдзельнікамі была самі вядомыя беларускія артысты К. Э. Міронаваў, а таксама Кастрычніцкай рэвалюцыі працаваў у театры імя Я. Купалы, а таксама Гуміньскі і Лаўрыновіч. Чыгуначнікам часта даводзілася бываць у Маскве і наведаць спектаклі Мастацкага і Малого акадэмічнага тэатраў. Рускі рэалістычны театр быў тым узорам, на якім выхоўваліся аматары-гуртоўцы.

Асаблівую патрабавальнасць праяўлялі артысты да рэпертуару. У дарэволуцыйны час яны пераважна ставілі творы Гогаля, А. Остроўскага, Л. Талстога, Сухавая, Кабыліна, Сярод іх — «Жаніцца», «Навальніца», «Жаніцца Беатрыца», «Беспасажніца», «Улада цыры», «Вяселле Крачэнскага». Ініцыятыву таксама і п'есы Каратыгіна «Мачыны сын», Сумбатава «Муж салавуцкі» і інш. Выбар гэтага рэпертуару тлумачыцца тым, што ў ім пераважала крытычная аснова — выкрывіць «цэнага царства» кампартэістскай рэжымі, асудзіць «дэмастравіскі» традыцыйны, несправядлівы грамадства, заснаванага на эксплуатацыі. Вядома, калі на адной «сходцы» чыгуначнікаў станцыі Орша чыталі «Навальніцу» А. Остроўскага, рабочыя і служачыя лічылі яго рэвалюцыйнай п'есай. Так прагрэсіўна разумелі гэты твор і гуртоўцы, так яны трагедыю яго ў сваім спектаклі.

Асаблівым поспехам гурток карыстаўся ў рабочых Арханскага вузла, завода дзікоў у Барані і сярод працоўнага сялянства навакольных вёсак. За 15 дарэвалуцыйных год гурток ажыццявіў звыш 30 спектакляў. Руская класіка складала аснову дарэвалуцыйнага рэпертуару аршанскага чыгуначнікаў.

Новы перыяд у жыцці самадзейнага драматычнага калектыву аршанскіх чыгуначнікаў пачаўся з прыходам Вялікага Кастрычніка. Праз Оршу тады праходзіла лінія фронту. Гурткі чырванармяскага самадзейнага, агітэлектыву і армейскага тэатра Заходняга фронту пільна ўдзельнічалі на развіццё аматарскага калектыву аршанскіх чыгуначнікаў.

У першыя гады савецкай улады новых п'ес было недастаткова. Таму гурток ішоў арыентавацца на класіку. Ставіліся п'есы А. Остроўскага. Асаблівым поспехам карысталася вядомая гістарычная драма «Васіліса Меленцьеўна», якую вельмі любілі глядач і выканаўцы. З рускай класікі ў гледача папулярнымі былі творы «Равізор» Гогаля, «Вішнёвы сад», «Юбілей», «Маздзедзь Чохава», «Цыгёт» Дастаеўскага. У мастацкіх адносінах гэтыя спектаклі не ўсе роўныя, але кожны з іх меў пэўную мастацка-выхавальную ролю.

Вялікае значэнне ў творчым жыцці самадзейнага калектыву адыграла горкаўская драматыка. Гурток ставіліся дзве яго рэчы — «Мішчане» і «На дне». Драматычны М. Горькага надвычай пераканаўча падкрэслівала ролю чалавека ў грамадстве, асабліва працоўных, які сапраўдны творца жыцця.

Трэба адзначыць, што актуальнасць рэпертуару была адной з адметных рыс калектыву. Так, калі з'явіліся такія п'есы, як «Любіў Дранак» К. Троньва, «Броненосец 14-69» В. Іванова, «Разлом» Б. Лаўрыновіча, яны не толькі надобна ўвайшлі ў рэпертуар гуртка, але, які і класічныя творы, ставіліся і пераглядаліся па не-

калькі разоў у сувязі з новымі творчымі вырашэннямі. Суды ішчы трэба дадаць такія вядомыя савецкія п'есы, як «Чырвоныя д'ябалы» П. Блякіна, «Слава» В. Гусева, «Платон Крачэц» А. Карнейчука, «Чужое дзіця» В. Шкваркіна і інш. Урогуле ў даваеннай працы гуртка аршанскіх чыгуначнікаў савецкага драматургія займала асноўнае месца. Было паставлена 55 спектакляў, большасць з якіх ажыццяўлена на матэрыяле сучасных драматычных твораў.

Популі вядомага ў рэспубліцы самадзейнага калектыву ішчы не толькі ў кірунку новага рэпертуару, але таксама і знаходжанні новых метадаў работы. Тут асабліва важна адзначыць дзейнасць кіраўніка гуртка, былога артыста Маскоўскага мастацкага тэатра А. Самадзядзіна, які сярэў развіццё творчай індывідуальнасці гуртоўцаў. Таму паставіліся ім спектаклі «Дні нашага жыцця» А. Андрэева і «Авадзень» (інсцэніроўка па раману Э. Войніч) карысталіся значным поспехам у гледача. Іны надобна засталіся ў памяці выканаўцаў. Цікава працаваў у гуртку таксама рэжысёр Чадакоў, чалавек са значным тэатральным вопытам. Перад кожным спектаклем ён уводзіў студыйны перыяд — распрацоўваў у гуртоўцамі эцюды па іх ролях. Такім шляхам ствараліся спектаклі. У гэты-ж перыяд з прафесіянальных кіраўнікаў у гуртку пасляхова працавалі М. Азаржэвіч і В. Рагаўніка, з самадзейных — Н. Буценёў і Г. Юр'еў.

Драматычны калектыв аршанскіх чыгуначнікаў складаецца з таленавітых гуртоўцаў, з энтузіястаў сваёй справы. Вядомы такі выпадак, што дзюжыны па станцыі І. Мухін прыязджаў на рэпетыцыі са Смаленска. Некаторыя гуртоўцы дэсацігоддзямі працавалі, дм і цяпер працуюць у сваім драматычным калектыве і карыстаюцца вялікім поспехам у гледача. Да іх належыць А. Гуміньскі, Б. Кузьміна, М. Бозырава, Б. Сідзінава-Шаронова, Ю. Сікорская, М. Зубоў, А. Сікорскі, У. Андрэў, С. Рузакоў, А. Бардоўска, І. Смірноў, М. Драздоўска, А. Калашук, М. Бальдэйка і інш. Некаторыя ўдзельнікі аршанскага гуртка сталі прафесіянальнымі артыстамі і з поспехам працуюць у тэатрах, хорах, на радыё ў Мінску, Маскве і Ленінградзе.

Да добрых традыцый драматычнага калектыву Оршы належыць і тое, што ў яго асродках ўзвес чы і ліку актывістаў гуртка выходзяцца свае кіраўнікі. Да іх трэба аднесці А. Апанасюка і І. Салтановіча, з якімі звязаны апопніны гады дзейнасці самадзейнага тэатра.

А. Апанасюк прайшоў добрую школу клубнага работніка на станцыі Орша. У дваццатыя гады на семінары кіраўнікоў драмгуртоў ён праслухаў курс рэжысуры ў вядомага беларускага тэатральнага дзеяча К. Міронава. Усе гэта дало яму магчымасць стаць той цэнтральнай фігурай, выхадзіў фактычна аб'ядноўваў асноўны актыў мастацкай самадзейнасці аршанскіх чыгуначнікаў. Пасля вайны ён узначаліў і драматычны гурток. Для яго ўначаліў і драматычны гурток. Для яго ўначаліў і драматычны гурток. Для яго ўначаліў і драматычны гурток.

У пасляваенны час асабліва папулярнасцю сярод аршанцаў карысталася тэма Вялікай Айчыннай вайны. І гэта зразу-

Удзельнікі VI Сусветнага фестывалю моладзі

Салістка Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балету, заслужаная артыстка БССР Т. Шымко выступіла на ўрачыстым канцэрце ў Маскве ў час фестывалю моладзі і студэнтаў.

На здымку: Т. Шымко. Фото І. Салавейчыка.

мела. Орша была цэнтрам шырокага партызанскага руху. Тут праславіў сябе незалежны Герой Савецкага Саюза К. Заслоў. Партызан-заслоўцамі А. Кардоўска, А. Калашук, А. Сікорскі, А. Арцішок і інш. былі актывістамі драмгуртка. Таму ў гэты перыяд перавага аддаецца партызанскай тэматыцы. Фактычна дзве п'есы — «Малоды чалавек» Г. Мазіна і А. Кірава і «Канстанцін Заслоў» А. Маўзона — прысвечаны былі чыгуначнікам-партызанам, якія гераічна змагаліся з гітлераўскімі захопнікамі. З вялікім ахапленнем іграў на сцэне заслоўцаў. Адны з іх выконвалі ролі баявых партызан, якімі яны самі былі, другія іграў тых, супраць каго яны змагаліся і з кім не раз даводзілася сутракацца ў адкрытым баю. Ролю Заслоўна выконваў сэрватар партызанскага камітэта вузла І. Смірноў, які добра ведаў інжынера Заслоўна па сумеснай працы на чыгуначні ў Оршы. І не выпадкова, што гэтую лепшую працу гуртка на рэспубліканскім і федэральным аглядах мастацкай самадзейнасці прэміравалі. У вырашэнні партызанскай тэмы драмгурток аршанцаў ішчы дапамог прафесіянальным тэатрам (у прыватнасці Маскоўскаму тэатру транспарту і Мінскаму акадэмічнаму тэатру імя Я. Купалы). У сваю чаргу і яны дапамаглі самадзейнаму калектыву сваім вопытам у стварэнні сцэнічных твораў.

У апошні час гурток паспяхова кіруе яго стары ўдзельнік-актывіст, цэплатэхнік І. Салтановіч. Ён прытрымліваецца старых традыцый выдатнага самадзейнага драматычнага калектыву. За апошні час ім ажыццяўлены паставы: «На людзін месцы» А. Остроўскага і «Вяселле крачэцкае» К. Губаравіча.

Спектаклі аршанскіх чыгуначнікаў бачылі ў пасляваенныя гады ў Віцебску, Мінску, Вязьме, Смаленску і Маскве. Слава калектыву найшла далёка за межы раёна і нават рэспублікі. Гэта таму, што калектыв таленавіты, паспяхова працуе, адкаўчаецца на надзвычайна высокім узроўні.

А. ЕСАКОЎ.

Першыя крокі часопіса

Увесну, калі велічэла прырода, абудзіўшыся ад зімовага сну, да самых юных беларускіх чытачоў прыйшоў першы нумар новага часопіса «Вясёлка».

Ласкава святліла сонейка, у галях шчабгаталі птахі, прыемным водарам дыкалі гарадскія паркі і скверы. Школьнікі, даўно прыладзіўшы шакоўні, цяпер штодня правядалі іх, назіраючы, як новыя гаспадары абжываліся там. А неўзабаве пачуўся і першы гом, і пеліны дожджык сёкнуў па калгасных налітках, на гарадскіх бульвары, а то і па босых нагах маленькіх жывых, якія ў такую пару не любяць сядзець у хайце. А вось на небе, над лясам, нешта залігала прыгожымі колерамі і павісла вільнянай дугою, абшывішы поўнеба... Гэта гэта-ж вясёлка! Шмат першароднага хараста ў гэтым вядомым прыроду. Добрую назву прыдумалі часопіс!

Радаець, урачыстаець прынёс новы часопіс і дзеці і іх бацькам. І не таму, што акраш была вясна, было шмат урачыстасці ў прыродзе і на сэрцах людзей. А таму, што дзеці атрымалі вельмі патрэбнае выданне, закліканае быць пудоўнай чытачкай для іх і выконваць важную ролю ў выхаванні маленькіх савецкіх грамадзян. Не малое значэнне мае часопіс і для нашых пісьмемнікаў: гэта новая трыбуна для іх і, несумнянна, гэта будзе сазданічыць далейшае развіццё беларускай дзіцячай літаратуры.

І вось ужо выйшла чатыры нумары «Вясёлкі». Які-ж здабыткі мае часопіс? Якія надбачы напакілася яму? Як выконвае ён сваё вядомае прызначэнне? Ці не ашукаліся дзеці і іх бацькі ў сваёй радасці, вітачы вясновай парой нараджэнне «Вясёлкі»?

Станаўленне новага часопіса — справа нялёгкага. Трэба выпрацаваць пэўнае яго аблічча, трэба згуртаваць аўтарскі калектыв, трэба, нарэшце, «знайсці» чытача, ба папулярнасць новага перыядычнага выдання прыходзіць не адразу. На ўсё неабходны час. «Вясёлка» зробіла яшчэ толькі першыя крокі. І, вядома, не ўсё яшчэ магло быць дасягнута ў станаўленні часопіса за такі кароткі час. Але зроблена ўжо шмат карыснага.

Вакон часопіса згуртаваўся сталы актывіў пісьмемнікаў. За гэты час са сваімі творамі выступілі Аляксей Якімовіч, Васіль Вітка, Эдзі Агнявіч, Артур Волскі і іншыя таварышы, якія працуюць у дзіцячай літаратуры. Актыўна ўдзельнічаюць у стварэнні часопіса многія нашы мастакі: А. Волкаў, М. Гураў, В. Піхавіч, Ю. Пучымскі, У. Сержант, М. Бельскі, Р. Кудзавіч, І. Давідовіч і іншыя. Шырокае кола аўтараў дазваляе рабіць часопіс зместам і рознастайным па матэрыялах. Імкненне радацьці да гэтага бачна на кожным нумары.

Апавадзінні, вершы, загадкі, малюнкі, пэснi, казкі, гумарэскі — усё гэта знаходзіць юны чытач на старонках свайго часопіса. Зразумела, што метамаксімаўнасць гэтых матэрыялаў павінна адпавядаць выхавальным задачам часопіса. Кожны твор павінен несці ў сабе ідэю, каб пакінуць нейкі карысны след ва ўражлівай душы дзіцяці, нечаю добраму навучыць яго. Так яно і ёсць у большасці выпадкаў. Мы кажаем: «а большасці выпадкаў», бо ўсё-ж сустракаюцца ў часопісе рэчы нецікавыя, слабыя па аместу.

Такое, напрыклад, апавадзінне «Парашуцтва» Галіны Берасевай (№ 4). Вось пра што расказвае аўтар. Дзеці з аднаго шматпаварковага дома, забавляючыся на сваім двары, убачылі, як з трыляга паверху сцінулася каляна і не разбілася. Чаку-б і я аджуду-небуду не скоўчыць? І вось Наталка, Віцька і Мама пазалавалі на дах дзверынка — хто з кажуном, а хто з перасонам — і скоўнулі. Як бачым, яны зрабілі дзрэнны ўчынак, на першы погляд здаецца, што за гэта дзеці пакараны: адно можа выйшла локаць, другое заблыталася ў бацькаў жакух і ішчы не магло вылезці, троеціе папакло крапівай рукі і ногі. Але паглядзім, чым заканчваецца апавадзінне.

«Дзеці дружна зарагаталі. Наталка зірнула на Машу і таксама засмяялася... Маша адчула, як лякае ўсё цела. І, напэўна, расплакалася-б, калі-б не падшпуніць Віцька. Той адразу зраўмеў усю бяду, але, каб не падаць выгляду, важна сказаў:»

— Якая-ж з цябе парашуцтва? Чаго тут хныкаць? Хочаш, я сабе ўсе ногі накарпіў? — Не чакаючы адказу, сарваў некалькі каляў крапівы і, пазіраючы на ўсеіх, адцепаў сябе на нагах.

Пасля такога героіскага ўчынку Віці Маша больш не адважылася плакаць.

Выходзіць на справе, што або не пакараны. Віцька, які, дарэчы, быў завадатарам гэтай задумы, выступае героем, малічыннай.

На такі ўчынак дзіцяці усюсюным чынам штурхнула бабуля. Калі яны запыталіся, чаму каляна не разбілася, бабуля адказаў: «Сама каляна маленькае, а шэрць не ім густая, нуштама, дык яно распуціла тую шэрцьку і злізала, як на параненне». Няжка паверыць, што бабуля магла так адказаць, але калі магла быць такая ба-

буля, то аноў-жа трэба, каб было асуджэнне яе. Гэтага няма ў апавадзінні. Такім чынам, дзрэнны ўчынак папулярызуецца, не асуджаюцца. Апавадзінне нічою добраму не вучыць.

Слабае апавадзінне і па форме. Вобразы дзіцячых намаляваны невыразна. Маркуючы па іх ўчынку, гэта дашкольнікі, а гавораць яны і разгуюць часта зусім не падзіячыму. Вось прыклад: «Тоўсценка, чырпоначка, як моркаўка, Маша заўважыла, што яшчэ можна скакаць з парасонам. Усе паглядзелі на яе і засмяяліся. А Віцька сказаў:»

— Цябе ніякі парасон не вытрымае. Мама яшчэ больш пачырванела і абжытажылася.

Зразумела, дашкольнік Віцька так не мог сказаць, і малелькай Машы не ўласціва ад такіх слоў чырванець.

Герой апавадзіння «Летнім днём» Міколы Гамолькі (№ 3) і «Сунічэе варэнне» Патра Рунца (№ 4) таксама робяць дзрэнныя ўчынкi, але тут гэты ўчынкi пасля асуджаюцца і самі дзеці і іх бацькам, малая героі пераконваюцца, што так рабіць нельга. А дэсюль і выхавальнае значэнне твораў. Так неманіта і бывае ў жыцці, аўтары па-мастакку асэнсавалі жыццёвыя з'явы, надалі ім кампазіцыйную строінасць.

Калі-ж пісьмемнік ідзе не ад жыцця, а ад схем, тым апавадзінне не мае пераказальнасці, не мае патрэбнай сілы ўздзеяння на юнага чытача. Гэта яскрава відаць на супаставленні двух апавадзінняў Івана Шуцько. У абодвух сваіх творах пісьмемнік распрацоўвае адну і тую-ж тэму выхавання ў дзіцячых працавітасці, схільнасці дапамагаць быцькам. Нават назвы апавадзінняў амаль аднолькавыя: «Юркава дапамога» (№ 1) і «Добры памочнік» (№ 4). Але па сваіх якасцях гэтыя творы вельмі розныя. Апавадзінне «Добры памочнік» пабудавана на жыццёвай аснове, яно надзвычай простае па кампазіцыі і, разам з тым, прайздывае, шчырае па ідэі; вельмі кароценькае па акторы, апавадзінне дае чытачу выразны вобраз маленькіх герояў, бо гэтыя вобразы і сітуацыі, у якіх дзейнічаюць героі, узяты з жыцця. Апавадзінне-ж «Юркава дапамога» не мае такіх якасцей. Тут усе ідзе ад схем — і вобразы, і сітуацыі. У цэнтры апавадзіння — хлопчык Юрка, якому «ішоў семі год» і якому пасля таго, як яго брат Міхась «спрышоў дадоху з чырвоным піонерскім галыштукам», таксама карцела найхутчэй стаць піонерам. Ён вырашыў «кожны дзень вырабаць са сваёй пецыі чала і сямцаць яго ў бочку, што стаіць у сенцах». У першы-ж дзень з гэтай справай ён аскандаўіць: запіраўся ўвесь сажай і напалохаў сястрычку Зіну. Маці, застаўшы дзіцяці ў гэты момант, накрывала на Юрку: «Дык што гэта ты, дзіця палохач надумаўся?!» Але даведзшыся, што Юрка хацеў набрціць поведы для калгаса, каб быў большы ўраджай, маці ўсё зразумела. «Злобь і на хлопчыка ў яе адразу адлягла». І яна спадавіла заўважыла:

«— Ох, і гаспадар ты мой кляпатыўны!.. З цябе добры піонер будзе!»

Чытаеш усё гэта — і не вершы. Схематызм у кампазіцыі яўны. Па-другое, няжка паверыць, каб знайшлася маці, яка-б пасля такой падзеі не сказала строгі, што вырабаць поведы з пецыі, у якім, як праўда, ёсць і жар, — гэта справа не дашкольнікаў. Нарэшце, не хайце логікі ў абмалёўцы вобразу Юркі і яго старэйшага брата Міхася. Паслухайце аўтара: «Міхась гаворыць, што піонерам можа быць толькі той, хто добра вучыцца ў школе, хто слухае і дапамагае старэйшым». «Юрка стараўся даказаць брату, што, застаючыся з Зінкай (яму даручалі даглядаць яе, — А. М.), ён дапамагае не толькі маме, але і калгасу. Міхась не надыта верыў гэтаму». Дзе-ж тут логіка? Выходзіць, што шапцігавы дашкольнік Юрка больш дарослы, чым яго старэйшы брат піонер.

Слабае, неакрэсленае па думцы таксама апавадзінне Аляксея Кейзерава «Чаго яны плакалі» (№ 3). Святалана і яе меншы братік Коля засталіся адны дома. Коля наспраўсі: «Светачка, ідзі пачысці мяне пубуліну». (Дарчы, невядома, навошта яму пубуліна). Святалана не паслухалася. Коля стаў чысціць сам, і вочы яго засалі слёзамі. Убачыўшы, што брат плача, дзвючыцца каляна чысціць пубуліну, але і сама заплакала.

«— Чаго ты плачаш, Светачка?»

— Даруй мне... Я віванава, што не дапамагла табе, — адказала Святалана. Потым пачала прасіць брата: «Давай будзем разам плакаць. Ну, давай, Коля. Ву-унь другі ношык».

Так канчаецца апавадзінне. Няжка сказаць, якую думку хацеў сепердзіць аўтар. І зноў-жа, колькі год гэтым дзецім? У пачатку аўтар так піша пра іх абавязкі: «Колькі трэба сядзець на працы, а Светалана — заслаць сваю пасцель, падмесці пакой». Відаць, не малая гэта дзеці, калі яны самі сядзець на працы. І ніяк не па-суюць да гэтага іх далейшыя паводзіны.

Хочацца толькі зрабіць заўвагу, што назва часопіса намалявана невыразна, яна вельмі маленькая і амаль не заўважачца на ілюстраванай вокладцы.

Аглядаючы чатырохмесны шлях «Вясёлкі», варта адзначыць і такі нямаляваны факт, які свочасоўсваць выхаду часопіса. Гэта добра, што ён не спазнаўся. Напрыклад, літвенскі нумар ужо даўно працывым падпісчыкамі.

Радуе і тое, што тыраж часопіса расце: калі спачатку ён склаўся 15 тыс. экз., то зараз — 18 тыс. экз. Прадаў, гэта яшчэ малавата, але рост ёсць.

Першыя крокі маладога часопіса сведчаць аб тым, што ён ідзе ў правільным кірунку. Ёсць усе падставы чакаць, што «Вясёлка» з цягам часу будзе станаўліцца ўсё больш цікавай, больш зместовай і завявае новымі тысячамі і тысячамі юных чытачоў.

А. МАРЦІНОВІЧ.

Расказ пра адну бібліятэку

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Клаўдзія Леган правяла аднаведную работу сярод моладзі. Усе намаганні былі накіраваны на тое, каб уцягнуць у справу як мага больш калгаснікаў, спецыялістаў сельскай гаспадаркі, абудзіць у моладзі цікавасць да кнігі.

Канферэнцыя абмаркоўвала брашуры вядомага Украінскага палівода — Героя Савецкага Саюза Марка Азернага «Рэвордын — ўраджай кукурузы» і беларускага вучонага Цішкава — «Кукуруза ў Беларусі» ССР.

Аграном калгаса імя Янкі Купалы спыніўся на пытанні агратэхнікі вырошчвання кукурузы. На прыкладах з уласнай практыкі і на матэрыяле брашур ён растлумачыў біялагічныя асаблівасці кукурузы, асаблівасці яе росту і развіцця, расказваў, якую гасю неабходна скарыстаць пад кукурузу і што трэба зрабіць, каб атрымаць высокі ўраджай.

Звяняў Качаноскі падзяляў вопытам вырошчвання кукурузы на сваім участку.

Калгасніца Батура, гаворачы аб каштоўнасці кукурузы для адрому свіней і павышэння надобі малака, прывяла прыклады з практыкі свайго калгаса.

Старшыня калгаса расказаў аб перспектывах развіцця жывёлагадоўлі ў арцелі ў сувязі з нашырэннем плошчаў кукурузы.

Работнік абласной бібліятэкі Веташына зрабіла агляд навінаў сельскагаспадарчай літаратуры.

Канферэнцыя з'явілася добрым масавым мерапрыемствам па прапагандае сельскагаспадарчай літаратуры.

Але канферэнцыя часта праводзіць не будзе. Між тым бібліятэка паставіла задачу: кожны калгаснік павінен чытаць сельскагаспадарчую літаратуру. Як дамагчыся гэтага?

бібліятэкі. Фармулары тых, хто, на яе думку, павінен чытаць сельскагаспадарчую літаратуру ў першую чаргу, аддала асобна. Яна склала памятку — спіс спецыялістаў сельскай гаспадаркі, брыгадыраў, звыняўных, жывёлаводаў, якія яшчэ не былі чытачамі, і парала ім аднаведную літаратуру.

Але былі і «сюрпрызы». Дзярка Сабіна Стоцкая, напрыклад, заўяла, калі гуртка заходзіла пра сельскагаспадарчую кнігу:

— А што карысці з таго, што я пра-чытаю? Малака ў маіх кароў прыбавіцца, ці што? Яшчэ мастацкую — сюды-туды, а што готую... Ленці не прымушайце, і без гэтага клопату хапае...

Клара Лявоўна нават устрывожылася: не даходзяць, які відцы, не пераконаны, не ўмею з людзьмі гаварыць.

Як-жа яна здзіўлілася, калі праз месяц Стоцкая сама прыйшла ў бібліятэку і на-прасіла брашуру пра кармаўскае жывёла-воду. І вось чаму.

Незадоўга да гэтага на партыйным сходзе калгаса па прапанове Філіпавіча было вырашана правесці вечар жывёла-воду. Неабходнасць яго выклікала тым, што ўдзельная вага даходаў ад жывёла-гадоўлі ў калгасе была неадпаведна нізкай. Комунысты горача падтрымалі пачынанне бібліятэкі, прапанавалі запысці на вечар лепшую дзярку Маладзечанскага раёна, дэпутата Вярхоўнага Савета СССР Алелу Іванаву Бельскую, каб яна па-далілася вопытам работы, Алелу Іванаву ў такіх жа ўмовах, як і ў калгасе імя Янкі Купалы, дамаглася надобі малака амаль у чатыры разы вышэйшага — па 2 034 літры на кожную фуражыную карову.

Гэтых наказы чыкаў я дасягнула перш за ўсё ў партыі і старэйшай пра-цы. — сказала на канферэнцыі дэпутат Бельская. — Вялікую дапамогу аказалі мне кнігі аб перадавым вопыце. Чытанне газет, кніг, асабліва тых, якія дотычаць

маёй работы, стала маёй штодзённай пра-грабай.

Канферэнцыя дапамагла прапагандае сельскагаспадарчай літаратуры.

Побач з правядзеннем тэ

„Віла Эдзіт“

Спектакль Калінінградскага драматычнага тэатра

На сцэне пажылы ваенны — начальнік разведупраўлення Савецкай Арміі генерал Петроўскі. Ён звартаецца да двух маладых чалавек, апранутых у форму фашыскай дывізіі «Валкія Германія»: «У Кенігсбергу існуюць вялікія абсталяванні падымалі, якія ствараліся стагоддзямі. Вы можаце зразумець, якую небяспеку яны будуць мець пад нагамі ў нашых войсках, калі мы ўвайдем у горад. Нам патрэбны планы ўсіх падземных збудаванняў. Галоўнае цяпер пытанне — дзе захоўваюцца дакументы? Нам вядома, што па гэтых дакументах у Кенігсберг пасланы чалавек з Берліна. Трэба спытацца...» Такое заданне атрымліваюць нашы разведчыкі Асанавіч і Леонцеў. Гэта з'яўляецца асноўнай сюжэтная пэсія «Вілы Эдзіт», напісанай калінінградскім аўтарам М. Барынявым і З. Карагодскім (Бяжэ пастаноўшчык спектакля).

Глядзельная зала на паказ «Вілы Эдзіт», як правіла, перапоўнена. Мігчыма, цэла прымалова паспеху? Пэсія, як драматычнае твор, вельмі далёкая ад дасканаласці. Яе кампазіцыя хаатычная. Многія пераважы вельмі схематычныя і бледныя. Літаратурная мова бедная, а ў асоб-

нах месцах проста прымітыўная. Асобныя сюжэтыны хадзі вельмі нагадваюць шмат разоў чытанне і бачанне... Аднак вялікая шчырасць аўтараў і тэатра, гарачае жаданне паказаць на сцэне мужнасць савецкіх людзей, іх адвагу, бязмежную адданасць Радзіме — усё гэта ў значнай ступені змяняе многія недахопы п'есы, садзейнічае стварэнню захапляючага сцэнічнага апавядання.

ца даўно адхіленым штампам паказу ворага. Праўда, сярэднявечны патрабаванні адначасна і ўспраганяе іх паасобна ўдалы моманты. Нядрэнна працаваў С. Клеменцеў — Вольф існуе ў пэсіях, дзе ён іграе дырэктара савецкага рамонтна-будавальнага заводу, і асабліва сцэну ў пэсіях.

Вельмі станоўчы ацэнкі заслужылі выканаўцы ролей швейцара Франца (П. Малашкоў) і фруа Эльзы (Т. Малашкоў). Нікчымныя абломкі старой бюргерскай Германіі, бездэнажна — так выглядаюць гэтыя два пераважы, на-май-стэрскі паказаныя артыстамі.

Знаёда старанна іграе і п'яная выканаўца ролі англійскага афіцэра С. Ліман. Гэта адцягвае ад сутнасці яго вобраза і робіць канфілікт паміж афіцэрам і Брантам паўназначным, несур'ёзным. Першая карціна — «Інтэрнацыянальны клуб» — таксама, як і «Семі» — «У Аргенціне» — найбольш надзірае ў пэсіі і ў спектаклі; яны надуманыя, схематычныя, а іх «экзатыка» выглядае прэтанцыёзнай.

Размову аб спектаклі мы пачынаем з мастака В. Валуеў знайшоў такое вырашэнне, што можна з улічэннем сказаць: добрая палавіна паспеху спектакля належыць яму. В. Валуеў трапілі і скульптурнымі характарыстыкамі кожнае месца дзеяння, ад інтэрнацыянальнага клуба да кенігсбергскага катакомбаў. Атмасферу дзеяння дапаўняюць і ўбагачаюць сілуэты панарам, размешчаныя ў глыбіні сцэны над дэкарацыямі. Званы карціны адбываюцца імгненна, а гэта надае неадходны спектаклю рытм і ў многім змяняе фрагментарнасць п'есы.

Прыгоднікі жанр забавы прыцягваю ўвагу глядачоў і чытачоў. І на сцэнах тэатра, і ў залах кіно часта паўляюцца творы прыгодніцкага тэматыкі, выкачваючы цікавасць і публікі. І гэта гаворыць аб неабходнасці асаблівай патрабавальнасці да твораў падобнага роду. Трэба, каб займальнасць і вострыя сюжэты не адцягвалі аўтараў і выканаўцаў ад глыбокага і ўсебаковага раскрыцця вобразаў, ад праўдывага, рэалістычнага стварэння атмасферы дзеяння. Толькі тады прыгоднікі жанр зойме роўнапраўнае становішча сярод іншых жанраў нашай драматургіі.

Даўно не збіраліся нашы мастакі на сход для творчай размовы. І таму, нагледзім на вялікую занятасць жывячых, скульптараў і графікаў у майстэрнях, дзе яны закінваюць кампазіцыі для юбілейнай выставы, у салон Мастацкага фонду прышлі доволі многа членаў саюза. Аднак у дэкададу П. Нікіфаравы аб навукова-вынаходчыцкай вывучэння мастацтва былі пастаўлены на сутнасці толькі арганізацыйныя пытанні, і гэта вызначала напрамак сходу.

У першым з лістоў, напісаным са Смаленска 16 верасня 1918 г., лав выказаў глыбокую ўвагу да яго твораў: «Вельмі ўдзячны Вам, Іван Алексеевіч, за прымяненне, якую аказалі нам «свірам», і вядома, нічога не маю супраць, каб Вы іх перакладлі на рускую мову.

Творчая размова не адбылася

Добра рыхтаваліся выстаўкі твораў беларускіх дэкаратараў, выстаўка да 75-годдзя стварэння жывапіснага В. Волкава, але да гэтага часу яны яшчэ не адрэагавалі, калі адкрыліся. Не абмеркавалі жывапіс, калі адкрыліся і П. Нікіфаравы па гісторыі беларускага мастацтва. А. Канарэва аб скульптурцы і іншых працах. А гэта варта было зрабіць свесчова, каб новыя манарграфіі рыхтаваліся на больш высокім тэарэтычным узроўні.

Сказаўшы аб навукавіцкіх артыкулах і манарграфіях элементу суб'ектыўна і пра адсутнасць у іх глыбокага вырашэння праблем нацыянальнай формы, у прыватнасці нацыянальнага характару, дакладчыкам прывёў вядомы прыклад у пацярджанне гэтай важнага тэзіса. Нельга лічыць сур'ёзнай спасылку на тое, што для гэтай мэты ў яго не хпіла часу.

Пытанне аб паліпнішні мастацкага выхаваўня дзяцей у сярэдняй школе ўзяў І. Лейтман. Ён слуха падакрэпіў, што невялікая колькасць гадзін на малыванні ў праграме школы не спрыяе вырашэнню гэтай задачы. Не стае таксама кваліфікаваных выкладчыкаў, а рэагуюць іх у нашых вучылішчах пакуль што не вельмі дасканалы і ў неадэкватнай колькасці.

П. Таўрышэнка расказаў аб некаторых задачах рэспубліканскіх арганізацый у справе паліпнішні паліпнішні твораў беларускіх дэкаратараў. Дзяржаўнае выдавецтва БССР меркуе выдаць рэспубліканскі найбольш значны жывапісны кампазіцый і скульптурны Беларуская кіностанцыя рыхтуе калорныя фільмы «Савецкая Беларусь» — да саракагоддзя савецкай улады і «Мінск» — да саракагоддзя БССР. У гэтых карцінах будзе аддана значная ўвага і твораў выяўленчага мастацтва рэспублікі.

Справа арганізацыі выставак, гаворыць прамоўца, будзе значна палепшана пасля адкрыцця ў бліжэйшым часе новай карцінай галерэі, дзе для гэтага ёсць спецыяльны зал. Аднак рэспубліканскі арганізацыя неабходна палепшыць і аб тым, каб пабудавалі асобнае выставачнае памяшканне.

Пажадана сістэматычна наладжваць абменныя выставы твораў беларускіх мастакоў і работ жывапісна і скульптараў іншых савецкіх рэспублік. Гэта наладзіць цікава для глядачоў і будзе спрыяць убагачэнню вопыту мастацтва нашых мастакоў. Неабходна дамагацца таго, каб рэспубліканскі беларускі твораў часцей амяшчаліся ў агульнасаюзна перыядычных выданнях.

На сходзе выступілі таксама В. Волкаў, П. Масленікаў, Я. Красоўскі, Я. Нікілаеў, А. Шыбіцкі, Н. Тарасік і Я. Зайцаў.

Былі выказаны пажаданні, каб у часопісе «Беларусь», у рэспубліканскіх газетах і асабліва ў газеце «Літаратура і мастацтва» значна больш змяшчалася рэспубліканскіх карцін і скульптур, глыбей і на больш высокім тэарэтычным і прафесійным узроўні асветлялі праблемы развіцця нашага мастацтва. Прапанавана таксама арганізацыя лектарскай групы пры Саюзе мастакоў і прыняць захады да пашырэння навукова-даследчай работы ва ўсіх жанрах выяўленчай творчасці.

Выказаны меркаванні аб мэтазгоднасці выпуску беларускага часопіса «Выяўленчае мастацтва» і аб тым, каб арганізацыя перад усебеларускай выстаўкай асобную экспазіцыю твораў партрэтнага жанра.

Вельмі шкада, што з прычыны няўдалай падрыхтоўкі такога важнага сходу ў дэкададу і выступленнях не было ніякай размовы аб жэніце і жанраў твораў, якіх будучы жывапісца і скульптар усебеларускай выстаўцы і таму нельга не пазгадзіцца з думкай праграў Іванішчынаў сходу, што вельмі каштоўны і папярэдні для кожнага мастака каб патрачаны без належнага пільна. Дагачканай творчай мовы не адбылося.

Здабыткі і традыцыі нашай літаратуры

«Чырвоны сцяг» № 2 за 1924 г.», «Атаман Муха» (№ 3 за 1924 г.), «Што рабіць» (№ 5 за 1925 г.) і інш. Вобраз партыяна з гэтых вершаў — гэта вобраз пралетарскага рэвалюцыянера, інтэрнацыяналіста і патрыята. Кідаецца ў вочы выразнасць сацыяльнай характарыстыкі партыянаскага камандзіра Мухі, як прадстаўніка вясковай беднаці:

Вось на помсту за няволу,
За грабаванства і за злосць —
Стаў на кілі народнай волі
Бедная вёска чалавек.
Ён перабіе ліхадзею,
Гэта Муха-атаман.
Перад ім са страху млее
Кседа-груган, пугаты пан.

Вобраз чырвонага партыяна супрацьстаіць аналагічнаму вобразу з нацыяналістычнага часопіса «Беларускі партыянец» і «Светазар», што выхадзілі пры штабе Хмяры. Ідэал партыяна тут малываўся раз'юшанымі фанатыз, шавініст.

Такім чынам, пазыія камуністычнага падпольнага дзеяча пачынае ствараць вобраз станаўчага героя, стаячы на першы план палітычныя погляды чалавека. Важна адзначыць, што ўжо тут пачынаюць адбывацца адуванне вобраза-антаганіста, ад якога патрабна адітурувацца. Далей гэта адуванне будзе ўзмацняцца на ўсіх этапах развіцця літаратуры.

Вострай і трывалай была ў «Чырвоным сцягу» сатыра. Яю супрацоўнікі не мелі патрабы стрымліваць свой смех і гней перад чытацтвам. Яны выявіліся бачна і выроднае паэтычна. Вынарыстоўваючы традыцыйную для беларускай аніманій літаратуры форму гукары паня з мужыком, павя з «Чырвонага сцяга» ў красніцкім нумары 1926 г. напаліна гэтую форму сучасным палітычным зместам:

Была, хам ты, саубандыта!
Мала значыць цябе біта:
Ведай, што Рэч Паспаліта
Не тваё, свіння, карыта.
Я тут пан, падуў мне боты.

Дакументы братніх сувязей

«Памірае чалавек. Народ бесмяротны, і бесмяротны павя, чые пэсіі — бішы сэрца яго народа» — гэтыя словы Алексеева Максімавіча Горкага падам акрамя таго, мы павінны ўважліва, каб кожнае слова гучала толькі так, як ён жмаў і гавараў; выпраўляюць аўтарскія стрэмы ад неадэкватнасці і скажэнняў — наша пэсічная задача.

Для ажыццяўлення гэтага трэба ўважліва і старанна вывучаць усё крыніцы, якія могуць садзейнічаць палепшэнню даследавання літаратурнай спадчыны і жыцця пэсіі. Не траціць час, мы павінны старанна і павольна ўспрымаць сучаснікаў Куралы, бліскі да яго людзей, рэдактараў твораў, з большай інтэнсіўнасцю неабходна працаваць у архівах і, нарэшце, наперад твораў пэсіі, якіх-б найбольш поўна ахапілі ўсё, што стварана ім, у тым ліку яго публіцыстыку і асабістую перапіску.

Шкаваць у гэтым сэнсе архівы нашыя пра Янку Куралю, якія знойдзеныя ў Цэнтральным дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва ў Маскве.

Сярод іх — пяць невядомых лістоў Янкі Куралы на рускай мове да Івана Алексеевіча Белавусава (1863—1930), аднаго з перакладчыкаў і рэдактараў першага на рускай мове зборніка пэсіі (Янка Курала, «Избранные стихотворения в переводах русских поэтов», Масква, 1919). Гэтыя лісты прыводзяць сьвятло на адзін з мала даследаваных перыядаў творчай біяграфіі пэсіі — 1918—1919 гг. У прыватнасці, яны сведчаць аб ненамераным уздзе Янкі Куралы ў падрыхтоўцы да выдання зборніка яго вершаў на рускай мове.

У першым з лістоў, напісаным са Смаленска 16 верасня 1918 г., лав выказаў глыбокую ўвагу да яго твораў: «Вельмі ўдзячны Вам, Іван Алексеевіч, за прымяненне, якую аказалі нам «свірам», і вядома, нічога не маю супраць, каб Вы іх перакладлі на рускую мову.

«Памірае чалавек. Народ бесмяротны, і бесмяротны павя, чые пэсіі — бішы сэрца яго народа» — гэтыя словы Алексеева Максімавіча Горкага падам акрамя таго, мы павінны ўважліва, каб кожнае слова гучала толькі так, як ён жмаў і гавараў; выпраўляюць аўтарскія стрэмы ад неадэкватнасці і скажэнняў — наша пэсічная задача.

Для ажыццяўлення гэтага трэба ўважліва і старанна вывучаць усё крыніцы, якія могуць садзейнічаць палепшэнню даследавання літаратурнай спадчыны і жыцця пэсіі. Не траціць час, мы павінны старанна і павольна ўспрымаць сучаснікаў Куралы, бліскі да яго людзей, рэдактараў твораў, з большай інтэнсіўнасцю неабходна працаваць у архівах і, нарэшце, наперад твораў пэсіі, якіх-б найбольш поўна ахапілі ўсё, што стварана ім, у тым ліку яго публіцыстыку і асабістую перапіску.

Шкаваць у гэтым сэнсе архівы нашыя пра Янку Куралю, якія знойдзеныя ў Цэнтральным дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва ў Маскве.

Сярод іх — пяць невядомых лістоў Янкі Куралы на рускай мове да Івана Алексеевіча Белавусава (1863—1930), аднаго з перакладчыкаў і рэдактараў першага на рускай мове зборніка пэсіі (Янка Курала, «Избранные стихотворения в переводах русских поэтов», Масква, 1919). Гэтыя лісты прыводзяць сьвятло на адзін з мала даследаваных перыядаў творчай біяграфіі пэсіі — 1918—1919 гг. У прыватнасці, яны сведчаць аб ненамераным уздзе Янкі Куралы ў падрыхтоўцы да выдання зборніка яго вершаў на рускай мове.

У першым з лістоў, напісаным са Смаленска 16 верасня 1918 г., лав выказаў глыбокую ўвагу да яго твораў: «Вельмі ўдзячны Вам, Іван Алексеевіч, за прымяненне, якую аказалі нам «свірам», і вядома, нічога не маю супраць, каб Вы іх перакладлі на рускую мову.

«Памірае чалавек. Народ бесмяротны, і бесмяротны павя, чые пэсіі — бішы сэрца яго народа» — гэтыя словы Алексеева Максімавіча Горкага падам акрамя таго, мы павінны ўважліва, каб кожнае слова гучала толькі так, як ён жмаў і гавараў; выпраўляюць аўтарскія стрэмы ад неадэкватнасці і скажэнняў — наша пэсічная задача.

Для ажыццяўлення гэтага трэба ўважліва і старанна вывучаць усё крыніцы, якія могуць садзейнічаць палепшэнню даследавання літаратурнай спадчыны і жыцця пэсіі. Не траціць час, мы павінны старанна і павольна ўспрымаць сучаснікаў Куралы, бліскі да яго людзей, рэдактараў твораў, з большай інтэнсіўнасцю неабходна працаваць у архівах і, нарэшце, наперад твораў пэсіі, якіх-б найбольш поўна ахапілі ўсё, што стварана ім, у тым ліку яго публіцыстыку і асабістую перапіску.

Шкаваць у гэтым сэнсе архівы нашыя пра Янку Куралю, якія знойдзеныя ў Цэнтральным дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва ў Маскве.

Сярод іх — пяць невядомых лістоў Янкі Куралы на рускай мове да Івана Алексеевіча Белавусава (1863—1930), аднаго з перакладчыкаў і рэдактараў першага на рускай мове зборніка пэсіі (Янка Курала, «Избранные стихотворения в переводах русских поэтов», Масква, 1919). Гэтыя лісты прыводзяць сьвятло на адзін з мала даследаваных перыядаў творчай біяграфіі пэсіі — 1918—1919 гг. У прыватнасці, яны сведчаць аб ненамераным уздзе Янкі Куралы ў падрыхтоўцы да выдання зборніка яго вершаў на рускай мове.

У першым з лістоў, напісаным са Смаленска 16 верасня 1918 г., лав выказаў глыбокую ўвагу да яго твораў: «Вельмі ўдзячны Вам, Іван Алексеевіч, за прымяненне, якую аказалі нам «свірам», і вядома, нічога не маю супраць, каб Вы іх перакладлі на рускую мову.

Ус. КУХТА, рэжысёр.

На эдымку: сцэна са спектакля «Віла Эдзіт», Александр Асанавіч — Ю. Юрчэнка, Ніна Быстрова (яна ж Эдзіт Хейміцэ) — Н. Абдалаская, Уладзімір Леонцеў — Р. Суворав.

Фото І. Салавейчыка.

Паважаны тав. дырэктар!

У адказ на Вашу просьбу пасылаю свой чарнавы аўтограф верша «Тарасова доля», у якім выказаны мае думкі пра Т. Г. Шыўчыку.

Са шчырым прывітаннем
Янка Курала.

Мінск 15/У-40 г.

Сьляўнаў дату ў гісторыі беларускай нацыянальнай культуры — 75-годдзе з дня нараджэння аранданага пэсіі Беларусі пэсіі адначасна ўсе народы Савецкага Саюза і многія ўсе пераходзячы людзі чалавечы. Валкі гуманіст і інтэрнацыяналіст, Янка Курала ўсім сваім жыццём падваіў у імя чалавечы працы заслужыў гэтак усенароднае прызнанне.

Р. ГУЛЬМАН.

Паэзія рэвалюцыйнага падполья

У нашым літаратуразнаўстве да гэтага часу распаўсюджаны погляд, быццам рэвалюцыйная літаратура была ў Заходняй Беларусі прадстаўлена толькі пазыіяй некалькіх аўтараў. Гэта вельмі спрыяе сапраўднаму карціну. Які дзве-тры асобы, нават самыя гонімы, — ашчэ не дзе, так творчаць некалькіх аўтараў — ашчэ не літаратура. Лясы пейзаж запамінае, акрамя драў-валатаў, паэда, маладзёжы. Гэтая расліннасць, кволая на першы погляд, жывавторна ўлічвае на рост вялікіх дрэў.

У гісторыі заходнебеларускай літаратуры аналагічная роля належыць масавай паэзіі. Па сваіх мастацкіх вартасцях яна наогул сціпла, але мае ў сабе тэі вэлемэнты, з якіх утварыўся ановікі метал лірыкі Пестрака, Таўлая, Таня.

Тэрмін «масавая паэзія» мы аб'ядноўваем аніманіўну агітацыйную паэзію падпольнага дзеяча, псеўданіўну лірыку легальнага дэмакратычнага дзеяча і вусную пэсію творчых рэвалюцыянаў падполья. Каб раскрыць змест гэтых з'яў, неабходна разглядаць іх у гістарычным плане.

Паэзія рэвалюцыйнага падполья ў Заходняй Беларусі пачала ўзнікаць адразу пасля Рыжскага міру. Гэта быў нафта напружаны і трывожны час. Масы сялянства, прывядзеныя ў рух Кастрычнікам, не маглі змярзіцца з панёскі рэжымам. Ствараюцца партыянаскія атрады, кіпчы барацьба. Паводзе даных польскага ўрада, за 1922 г. зарэгістравана 878 актаў узброенага дзеяння. У гэтым жа годзе партыянаў паслаў у ўльтыматум Пільсудскаму (копію — у Лігу Нацыяў), дзе патрабавалі для Заходняй Беларусі права на самавызначэнне. Польскія газеты з жалам называлі імя легендарнага Мухі, якому нічога не каштавала ўзяць Стоўбы і даць запаміць дэцкім дзіўніца і даць лупцюку папалескаму ваводзе.

Вядомы дзіпер, што Муха — гэта падпольная кіліка камуніста, Героя Савецкага Саюза Араўскага. Але не ўсім партыянаскімі атрадамі кіравалі камуністы, у

Здабыткі і традыцыі нашай літаратуры

«Чырвоны сцяг» № 2 за 1924 г.», «Атаман Муха» (№ 3 за 1924 г.), «Што рабіць» (№ 5 за 1925 г.) і інш. Вобраз партыяна з гэтых вершаў — гэта вобраз пралетарскага рэвалюцыянера, інтэрнацыяналіста і патрыята. Кідаецца ў вочы выразнасць сацыяльнай характарыстыкі партыянаскага камандзіра Мухі, як прадстаўніка вясковай беднаці:

Вось на помсту за няволу,
За грабаванства і за злосць —
Стаў на кілі народнай волі
Бедная вёска чалавек.
Ён перабіе ліхадзею,
Гэта Муха-атаман.
Перад ім са страху млее
Кседа-груган, пугаты пан.

Вобраз чырвонага партыяна супрацьстаіць аналагічнаму вобразу з нацыяналістычнага часопіса «Беларускі партыянец» і «Светазар», што выхадзілі пры штабе Хмяры. Ідэал партыяна тут малываўся раз'юшанымі фанатыз, шавініст.

Такім чынам, пазыія камуністычнага падпольнага дзеяча пачынае ствараць вобраз станаўчага героя, стаячы на першы план палітычныя погляды чалавека. Важна адзначыць, што ўжо тут пачынаюць адбывацца адуванне вобраза-антаганіста, ад якога патрабна адітурувацца. Далей гэта адуванне будзе ўзмацняцца на ўсіх этапах развіцця літаратуры.

Вострай і трывалай была ў «Чырвоным сцягу» сатыра. Яю супрацоўнікі не мелі патрабы стрымліваць свой смех і гней перад чытацтвам. Яны выявіліся бачна і выроднае паэтычна. Вынарыстоўваючы традыцыйную для беларускай аніманій літаратуры форму гукары паня з мужыком, павя з «Чырвонага сцяга» ў красніцкім нумары 1926 г. напаліна гэтую форму сучасным палітычным зместам:

Была, хам ты, саубандыта!
Мала значыць цябе біта:
Ведай, што Рэч Паспаліта
Не тваё, свіння, карыта.
Я тут пан, падуў мне боты.

Паэзія рэвалюцыйнага падполья

У нашым літаратуразнаўстве да гэтага часу распаўсюджаны погляд, быццам рэвалюцыйная літаратура была ў Заходняй Беларусі прадстаўлена толькі пазыіяй некалькіх аўтараў. Гэта вельмі спрыяе сапраўднаму карціну. Які дзве-тры асобы, нават самыя гонімы, — ашчэ не дзе, так творчаць некалькіх аўтараў — ашчэ не літаратура. Лясы пейзаж запамінае, акрамя драў-валатаў, паэда, маладзёжы. Гэтая расліннасць, кволая на першы погляд, жывавторна ўлічвае на рост вялікіх дрэў.

У гісторыі заходнебеларускай літаратуры аналагічная роля належыць масавай паэзіі. Па сваіх мастацкіх вартасцях яна наогул сціпла, але мае ў сабе тэі вэлемэнты, з якіх утварыўся ановікі метал лірыкі Пестрака, Таўлая, Таня.

Тэрмін «масавая паэзія» мы аб'ядноўваем аніманіўну агітацыйную паэзію падпольнага дзеяча, псеўданіўну лірыку легальнага дэмакратычнага дзеяча і вусную пэсію творчых рэвалюцыянаў падполья. Каб раскрыць змест гэтых з'яў, неабходна разглядаць іх у гістарычным плане.

Паэзія рэвалюцыйнага падполья ў Заходняй Беларусі пачала ўзнікаць адразу пасля Рыжскага міру. Гэта быў нафта напружаны і трывожны час. Масы сялянства, прывядзеныя ў рух Кастрычнікам, не маглі змярзіцца з панёскі рэжымам. Ствараюцца партыянаскія атрады, кіпчы барацьба. Паводзе даных польскага ўрада, за 1922 г. зарэгістравана 878 актаў узброенага дзеяння. У гэтым жа годзе партыянаў паслаў у ўльтыматум Пільсудскаму (копію — у Лігу Нацыяў), дзе патрабавалі для Заходняй Беларусі права на самавызначэнне. Польскія газеты з жалам называлі імя легендарнага Мухі, якому нічога не каштавала ўзяць Стоўбы і даць запаміць дэцкім дзіўніца і даць лупцюку папалескаму ваводзе.

Вядомы дзіпер, што Муха — гэта падпольная кіліка камуніста, Героя Савецкага Саюза Араўскага. Але не ўсім партыянаскімі атрадамі кіравалі камуністы, у

Міхась ДАЊІЛЕНКА

Пракурор

Нек у канцы 1954 года Івана Паўлавіча Сівацэнка выклікаў намеснік пракурора рэспублікі, які прыхаў у камандзіроўку ў Гомель. За вокнамі кабінета гарадской пракуроры, дзе мелася адбывацца гутарка, раз-па-раз праяздзілі перапоўненыя аўтобусы, праносіліся легкавыя машыны, папешліва праходзілі гараджане.

— Паклікаў я вас вось для чаго, — памалуціш, загаварыў намеснік пракурора. — Не ўсё добра ў Рэчыцкім раёне. Вельмі-ж многа парушэнняў законаў наглядзецца там. І ў самай Рэчыцы ёсць хулігані. А тут, у Гомелі, вы вунь як справу паставілі. Хуліганя якога адрозу за каршэнь бярэце...

Іван Паўлавіч нахмурыўся. Ён не любіў, калі хвалілі работу гарадской пракуроры і справу паказвалі так, быццам гэта ён, пракурор горада Сівацэнка, адзіны ўсё зрабіў. Што праўда, то праўда: ёсць пэўная доля і яго заслуг, але ў пракурорыю працягваюць і іншыя старанні людзі. Ды, вядома, і не толькі ў пракурорыю...

— Вопыту работы ў вас хапае, — гаварыў далей намеснік пракурора рэспублікі. — Калі не памыляюся, вы да 1953 года працавалі на Кармяншчыне?

«Калі не памыляюся», — крутануў галаву Іван Паўлавіч і ўсміхнуўся. Ён адрозу разгадаў нахітры маневр субяседніка. Той таксама ўсміхнуўся.

— То што? Зноў?

— Зноў.

...І вось малодшы саветнік юстыцыі, пракурор раёна Іван Паўлавіч Сівацэнка знаёміцца з «аб'ектамі», які жартам называе ён справы, што не церпяць адкладу. «Газік» раённай пракуроры некалькі дзён калаціўся па выбойках палаях дарог: новы пракурор знаёміўся з абстаноўкай у калгасе. Неадкладна трэба было рабіць так званую агульнаадукацыйную праверку ў раённую пракурорыю паступілі сігналы аб парушэннях Статута сельгаспадарчай арцелі ў калгасе «Ленінскі шлях».

Першае знаёмства са справай і ў гэтым калгасе насцярожыла пракурора. Пасяджэнні праўлення тут адбываліся раз у год. Рэдка калі вяліся пратаколы.

— А як жа ў вас справы з бухгалтэрыяй? — запытаўся Іван Паўлавіч у вёрткіга, чорнага, як жук, бухгалтара.

Той капнуў у ўскрыжжы стала, бязладна перакладаў з месца на месца папкі, перабіраў нейкія паперкі. Рыжабароды вяртаўнік, які, нарэшце, уцяміў, што гэты прыедзьмі ў скруаным паліто — новы пракурор, прамовіў, хавачы ў вусах усмешку: — Бухгалтэрыя? Яе наш старшыня Байцаў на калене вядзе...

Бухгалтар прыкметна пачырванел і кінуў паглядзілі на дзеда.

— Запісачкі, запісачкі, — крактануўшы, расступіўся вяртаўнік. — Чыр-пырк, тое — туды, гэта — сюды... Так што не заўсёды і канцы знойдзецца...

Іван Паўлавіч нахмурыўся і паглядзеў на бухгалтара. Маленькая роту бухгалтара ад такога позірку як-бы стаў яшчэ ніжэйшым.

— Праз тры дні будзем правяраць пратаколы, бухгалтэрыю, удзі. Адым словам, усё, — падагнуў Іван Паўлавіч. — А потым аб'ём праўлення, пагаворым са старшынёй Байцаў...

І зноў «газік» калісяў па дарогах раёна. А пракурор з трымаў думай, што многа прашы прыездзе прыкладзі і ў горадзе. Тут сапраўды разлілася трохі хуліганія. Трэба не толькі рэчыцкіх хуліганцаў канец іх дзейнасці, а і ўзмацніць культурна-адукацыйную работу сярод моладзі. «Не ўжэем пакуль што працаваць з малалідымі людзьмі, — уздыхаў пракурор, — Чаму-б не арганізаваць цікавую лекцыю, скажам, пра сьвятыя змены ў нашым жыцці і нават трохі пазнаць пра нашэ заўтра? Толькі — без гэтых сумных цытат і моўнай жваккі, а проста так, па-чалавечаму проста, сардэчна і шчыра...

Праз некаторы час Сівацэнка заводзіў новую папку з чарговай справай. Вось, напрыклад, справа пра юнаку Георгія Кастрыцу, Гарыя Малашчыцкага і падлетка Гарыка Чыжыка.

Георгій Кастрыца, не па гадах рослы юнак, у 1954 годзе з горама паліама скончыў сямігадовую школу. Ён добра-такі падвешаўся па матэматыцы, але яго бацька на гэта спачатку глядзеў праз пальцы: маўляў, часу няма, вельмі заняты на працы. Як ні-як, ён загадаў аддзелам калгаснага будаўніцтва райвыканкома. «Быць не можа, каб майму сыну настаўнікі паставілі дрэнную адзнаку», — разважыў ён. Але сыну адзнакі, вядома, ставілі па яго ведах. Скончыўшы сямігадовую, Георгій цэлы год базываўся без пэўных заняткаў, пакуль загадчык аддзела райвыканкома не «ўладзіў» яго ў Азернінскую школу механізацыі сельскай гаспадаркі.

З Гарыем Малашчыцкім Георгій Кастрыца знаёміўся ў час базывання на гораду. Ён сустраўся з ім калы касы кіноапарату, дзе той адшукаў не вельмі пільных гараджан і шхёнкія залезлі ім у кішэні. У сваю кампанію яны завербавалі і даверлівага Гарыка Чыжыка.

Аднак аб гэтым Іван Паўлавіч даведаўся пазней. Першага чэрвеня гэтага года з міліцыі яму пазванілі, што 68-гадоваму калгасніцу Ефрасіню Бабкову з вёскі Дзержына Дзяміхоўскага сельсавета, калі яна вярталася з горада, на лясной дарозе абрабавалі двое юнакоў і адзіну падлетка. Старая ішла з кошчыкам, і яны, відаць, мелі на ўвазе пакынуць значнай сумай грошай, думачы, што жанчына нешта на сіла прадаваў на рынак.

Але ў Бабковай было толькі тры рублёў. Незаёмна забралі яе грошы, загадалі ісьці і не азиралася, а самі зніклі ў прыдарожным гушары. У міліцыю аб нападзе на жанчыну ў той-жа дзень паведаміў зяць Бабковай, шафэр Апанас Таболіна, якога вельмі напалохала Ефрасіня Бабкова сустрапа на дарозе ў Дзержыно. Пракурор выклікаў да сябе старою.

— Успомніце добрацца, бабуля, прыкметы грабжынікаў, — гаварыў Іван Паўлавіч жанчыне.

— А мой-жа ты даражэнкі! Якія ты прыкметы? Напалохалася вельмі. Але толькі добра памятаю: адзін сярэдняга росту, такі чарныя, другі круглавары, з радзімай калы ніжэй губы. Гэты нешта і ў руках трымаў. А як крыкнуў: «Стоі! Адыдай грошы!», дык, паверце, я так і абмерла.

— А пазнаць вы іх маглі-б?

— Вядома-ж, даражэнкі, вядома, маглі-б.

«Круглавары, з радзімай калы ніжэй губы...» Не багата прыкметы, — падумаў пракурор. Але справу трэба было пачаць расследаваць неадкладна і аператыўна, без затрымак.

Перш за ўсё апыталі ўсіх людзей, якія ў той дзень маглі праходзіць па той дарозе. Аднак юнакоў, падобных да тых, прыкметы якіх паведаміла Бабкова, ніхто не сустракаў. Тады прынялі трох рэчыцкіх хлапцоў, — не будзем называць іх прозвішчы, — якіх брыгадзімцы падазравалі ў нячыстых справах, але жанчына іх не апазнала.

І толькі праз некалькі дзён брыгадзімцы напаткалі калы кіноапарату нізкарослага Чыжыка, які сляняўся тут п'яны і частаваў сваіх новых сяброў цукеркамі.

У пракурорыю запыталіся ў маці, ці давала яна сыну грошы, але таа сказала: «Не, не давала. У лес па чарнін ён хадыў. Можна, ягад прадаў, дык і грошы мае...» А потым размова з ён сынам... Чыжык прызнаўся, як іх угаварыў Жора Кастрыца абрабавач жанчыну, якая вярталася з горада. «Грошы адбярэм і падзелім. Усё будзе шмта-крыта», — абяцаў ён.

Георгій Кастрыца адмаўляў свой удзел у рабаўніцтве, і толькі як яго прывялі на вочную стаўку з Гарыкам Чыжыкам, вымушаны быў ва ўсім прызнацца. Між тым бацька Георгія не драмаў: ён наняў таксі, пачаўся ў Дзержыно да Ефрасіні Бабковай і прапанаваў ёй 500 рублёў, каб толькі тая ў пракурора «не прызнала» яго сына. Жанчына грошай не ўзяла, але сапраўды пачала адмаўляцца, быццам Георгій Кастрыца яна ніколі і ў вочы не бачыла...

Тады Іван Паўлавіч выклікаў зяця Бабковай Апанаса Таболіна. Шафэр пацвердзіў, што ў яго цэпчы сапраўды быў загадчык аддзела райвыканкома Кастрыца і прапанаваў хабар.

А праз некалькі дзён судзілі затрыманых грабжынікаў.

За вочнамі будынка гарадскага суда вельмі-ж па-ламаншчы цвілі малывы, гнак абівалі блакітныя «грамафончыкі», а ў судовай зале на лаве пасудных згорбішчы, сядзелі пануры Георгій Кастрыца і шпрокатвары з радзімай Гарыя Малашчыцкі. І яшчэ заўважыў Іван Паўлавіч, як уцяў у плечы галаву бацька Кастрыцы, калі судзіў аб'явіў.

— Слова прадастаўляеца пракурору.

Пракурор патрабаваў на аснове Указа Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 4 чэрвеня 1947 года «Аб ўзмацненні ахоны асабістай уласнасці грамадзян» суровай меры пакарання рабаўнікам. Трэба было значышчы пакараць так, каб і іншым не ўздумалася пакавіцца на чужую ўласнасць. Маладзетні Чыжык, вядома, быў апраўданы але пракурор доўга яшчэ гутарыў з яго маці, шхёнкія жанчынай, аб далейшым лёсе яе сына.

А пасля заканчэння судовага пасяджэння пракурору прышлось наведваць і райком комсомола, і многія школы, дзе ён гутарыў аб наладжанні работы сярод моладзі.

— Чаму-б не арганізаваць вам «Клуб цікавых спраў?» — напамінуў ён на развіццё сакратура райкома комсомола. — Падумаіце — вялікая карысць будзе. Але толькі трэба цікава паставіць у ім справу.

А потым пракурорскі «газік» зноў пыхіў па дарогах раёна. Даўно быў ужо наладжаны бухгалтарскі ўлік у «Ленінскім шляху»... А была і такая справа. У калгасе імя Хрушчова праўленне няправільна спатнала з калгасніка Кандратенкі тысячу рублёў за тое, што той адмовіўся пасвіць грамадскую жывёлу. Пракурор прыгадвае справядлівы довад калгасніка, у якога ляжыць хворая жонка, — яе нельга пакінуць без догляду. Але старшыня праўлення Геру-роча блукае па канторы калгаса і, здаецца, не хоча сляхаць Івана Паўлавіча.

— Не, вы сваю памылку павінны прызнаць, — рэзка гаворыць пракурор. — Гэта — грубае парушэнне Статута сельгасарцелі.

Старшыня спыняецца, доўга глядзіць у вочы пракурору і ківае галавой.

— Што-ж, перагледзім справу на праўленні.

Што ні старшыня калгаса — то новы характар. Многія калгасы раёна знаходзіцца ў ліку перадавых: добра расце іх грамадская гаспадарка, працэдзень з кожным годам робіцца больш важым. Здавалася-б, што ў такіх калгасе аб парушэнні Статута сельгасарцелі не можа быць і гутаркі. Аднак Іван Паўлавіч ведае, што гэта, нажал, не заўсёды так. За час сваёй работы ён добра вывучыў і раён і людзей і можа з упэўненасцю сказаць, што вось, скажам, у калгасе «Савецкая Беларусь» можна палкам пакласці на старшыню праўлення арцелі Шклярэню: ён не павядае.

А старшыня калгаса імя Дзержынскага Шчука спрабуе «абіцьці» Статут. Прагледзіўшы аднойчы пратаколы пасяджэнняў праўлення арцелі, пракурор са зліўленнем убачыў запісане рашэнне, якое давала права старшыні і брыгадзімам самастойна, у адміністрацыйным парадку штрафваць калгаснікаў.

— Што-ж гэта вы? — спахмурнеўшы, запытаўся Сівацэнка ў старшыні калгаса.

Той, быццам нічога не разумеючы, нявінчым позіркам устаўся на пракурора:

— Ну, а што рабіць? Дысцыпліна павінна быць усюды.

Іван Паўлавіч яшчэ да праверкі пратаколу высветліў, што старшыня калгаса накладае на калгаснікаў штрафы ў агульнай суме да 800—900 рублёў і да тым зобжжа.

— Дык вы, таварыш Шчука, рашылі такімі мерамі дысцыпліну ўзняць?

Старшыня калгаса пацінуў плячымі і пыхнуў здарэнай, з аглабам, папярочкай.

Іван Паўлавіч зноў пачаў перагортваць паперы. Імяна там ён і знойшоў дакладную калгаснага зоатэхніка Семчанкі аб спажанні з даярак другой фермы 2100 рублёў страт за «недададзенымі» імі 1700 літраў малака.

— Наўжо вы, таварышы, такія наўня, — звярнуўся пракурор да старшын і зоатэхніка, — і не ведаеце, што надой залежыць не толькі ад адных даярак? Бачыў я вашу пашу, ікавіўся і чым падкорымаеце кароў! І скажу адрозу: штраф гэты незаконны.

— А вы-б правярылі спачатку, а потым яго рабілі свае вывады, — ашчаціўся Шчука.

Ён быў дэволі самалюбівым чалавекам. Селгасарцель, якую ён узначальвае, нядрэнна спраўляецца з гаспадарчымі работамі. На раённых нарадах Шчуку звычайна пахвалівалі, ставілі ў прыклад, выбіралі ў прэзідыум. Можна гэта і было прычымна тата, што старшыня пачаў лічыць сябе «непагрэшымым» ва ўсіх рэчах.

— Бачыце, мая прафесія такая, што я, перш чым рабіць вывад, займаюся дэталёвай праверкай, — спакойна адказаў Іван Паўлавіч на заўвагу старшыні.

Пракурор і сапраўды цікавіўся са старшынёй развіццём камісіі, чаму з даярак другой вывелагадоўчай фермы рашылі спагнаць столькі грошай. І выявіў, як гэта адбылося. Праўдзшыя кантрольны ўдэй, старшыня і зоатэхнік устанавілі, што ў той дзень было надоена малака на 70 літраў больш, чым за папярэдні дзень. Механічна ўзвешы гэты надой за аснову, Шчука і Семчанка падлічылі, што з пачатку месяца даяркі павінны былі надаць на 1700 літраў малака больш, чым было надоена на справе.

А хіба такія падлікі даюць права меркаваць аб надох за папярэдні дзень? Ніколькі. Надой маглі быць большыя і меншыя ў залежнасці ад розных прычын.

— І гэта павінна быць вам, як спецыялісту сельскай гаспадаркі, вядома лепей, чым мне, — сказаў Іван Паўлавіч Семчанку. — А вы замест штодзённага кантролю за надымі малака распісяліся ў няведанні іспраў на выявелагадоўчых фермах.

Семчанка перасмыкнуў плячымі і прамаўчаў.

Вядома, гэтыя недарэчнасці ў рабоце праўлення селгасарцелі імя Дзержынскага былі неадкладна ліквідаваны. А потым пракурор зацэпіўся на слабізоі трох МТС. З горчачу ў сэрцы ён павінен быў прызнаць, што ні ў Рэчыцкай, ні ў Падалескай, ні ў Холмекскай МТС не вядзецца барацьба з парушэннямі Статута ў калгасе зоны. На пасядзі старшых інструктараў-бухгалтараў тут прызначаны людзі вельмі нізкай кваліфікацыі. Дык хіба яны могуць арганізаваць па-сапраўднаму развіццём работу ў калгасе? Хіба могуць дапамагчы калгасным рахунковым работнікам у паставішчы правільнага ўліку? І пракурор пачаў усё мяртвае, каб у штаты МТС прыблылі на працу інструктары-бухгалтары з алавандай адукацыяй. І Сівацэнка зрэб і гэта часткова ўдалося: у Холмекскай і Падалескай МТС наядуна ўзяты на працу добра падрыхтаваныя старшыя інструктары-бухгалтары.

— Увечары, калі над купчасцімі дрэвамі, што растуць на Савецкай вуліцы ў Рэчыцы, загарачоца электрычныя ліхтары, Іван Паўлавіч працуе дома. Вось ён сядзіць, нахіліўшыся над пісьмовым сталом. Перад ім — канспект лекцыі. У яго сярэдняя юрыдычная адукацыя, але ён займаецца на трыцім курсе Гомельскага педагагічнага інстытута. Пракурор працуе засяроджана. Ён час-ад-часу выпісае з прычытаннага розныя думкі, занатоўвае свае меркаванні.

Іван Паўлавіч залунавеша і шырока адкрытымі вачыма глядзіць у цёмнае акно, за якім ціхі вятрык ледзь прыкметна ворушыць галіны дрэў. Пракурор марыць... Марыць, напэўна, аб тым, не такім ужо далёкім часе, калі не будзе заканапарушнікаў, калі да адзінага перавадзюцца злышчыні. Само жыццё таго патрабуе, і ўладкоўваецца яго так, што чалавек чалавек кожную хвіліну будзе родным, добраахвотным братам.

Днямі мінчане пазнаёміліся з таленавітым калектывам венгерскага народнага ансамбля «Чардан», які выступіў у сталіцы Беларусі. Як-бы на змену яму ў Мінск прыехала на гастролях вялікая група артыстаў Будапешцкага народнага шырка.

На вывазе гэсай сустракалі рабочыя, інтэлігенцыя, артысты. З прывітаннем да венгерскіх сяброў ад Міністэрства культуры БССР выступіў Я. Рамановіч. За цэпную і сардэчную сустрачку падзякаваў мінчанам дырэктар і мастацкі кіраўнік шырка Бартан Нандар. Ён сказаў:

— У сталіцы Беларусі, як і ў іншых гарадах Савецкага Саюза, мы шчыра адчулі вялікую дружбу венгерскага і савецкага народаў. Гэтая дружба будзе мацней. З вялікай радасцю мы пазнаёмім працоўныя Мінска з нашым нацыянальным шыркавым мастацтвам.

Бартан Нандар паведаміў, што калектыву артыстаў складалася з 50 чалавек і прабудзе на гастролях каля месяца.

Трэба адзначыць, што гэтая шыркавая група, створаная нядаўна, паспяхова выступіла на разліме і заваявала аўтарытэт у гледачоў. Гэтая яна дамагалася ў выніку напружанай працы. Многія артысты шмат год аддалі любімай справе. Так, Марыя Чымберлаіс выступіла на арэне шырка каля 40 год. Прыкладна столькі-ж працягуюць жыццёвыя Додзіс. У групе — папулярныя артысты — дырэктар Дзёрны Тымбар, жакей і акрабат Фердінанд Лукач, Эміль Подзёр і інш. Многія з іх не ўпершыню прыязджаюць у Савецкі Саюз. А Дзёрны Тымбар, напрыклад, мае многа сяброў сярод артыстаў Масквы.

У Мінску венгерскія госці пакажыць цікавую і амястоўную шыркавую праграму.

На здымку: венгерскія артысты шырка на Прывакзальнай плошчы Мінска.

Фото І. Салавейчыка.

Навіны літаратуры і мастацтва за рубяжом

НОВЫ РАМАН ГРЭХМА ГРЫНА

Выйшаў з друку новы раман англіскага пісьменніка Грэма Грына «Брыльянты», дзеясце якога разгортваецца вакол гісторыі каштоўных камяней, знойдзеных у дэльце Арыфы.

«За лёсам камяней» — піша газета «Манчэстэр гардэн» — мы бачым лёс людзей з розных пластоў грамадства, паказаны вельмі ярка і выразна. Арыгнальнае форма ямана дазволіла аўтару зрабіць яго выключна дзейным, жывым і рознастайным.

ТЭАТР НАЦЫЯ

Парыжскі тэатр «Сара Бернар» стаў цяпер «тэатрам нацыя», у якім будуць выступаць тэатральныя калектывы ўсіх краін свету.

Тут нядаўна адбылося міжнароднае ўшанаванне памяці Бертальда Брахта і гастролі тэатра «Берлінскі ансамбль», які ношыць імя гэтага выдатнага пісьменніка. Цяпер у тэатры праходзяць спектаклі жоўдаўскай оперы.

ПАЭТЫ «СУСТРАКАЮЦЬ» ШПЕЙДЭЛЯ

«Праклёны» — так называецца новы зборнік вершаў групы французскіх паэтаў. Ліўі Арагон у прамове адзначае, што гэтай кніжцы французскія паэты «сустракаюць» Шпейдэля — нямецкага генерала, які цяпер фактычна будзе камандаваць і французскай арміяй. Зборнік адраваецца вершам нябожчыка паэта Элюара, прысвечаным памяці расстралянага за загаду Шпейдэля наснашчцігавога хлапчука Андрэ Лёграна — вучня лізія «Дзідро». Памяці іншых аўтараў Шпейдэля прысвечаны вершы паэта Рэне Дэльфаса, Анры Шарэра і іншых.

АБ'ЕДНАННЕ ПІСЬМЕНІКАУ ГЕРМАНІІ

Пісьменнікі абедзвюх германскіх дзяржаў на канферэнцыі ў Веймары аб'ядналіся ў «Пен-цэнтр Заходняй і Усходняй

Германіі». Старшынёй аб'яднання выбраны старэйшы пісьменнік Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі Арнальд Цвейг. Закрываючы першае пасяджэнне Пен-цэнтра, заходнегерманскі пісьменнік Альфрэд Шварц сказаў: «Наша агульная задача — знішчыце нацыяналізм ўсіх форм, выхаванне новага патрыятызма і любві да народа».

ЗНОЙДЗЕНА НОВАЯ П'ЕСА МЕНАНДРА

У поўначай Балгарыі каля вёскі Пген пры раскопках рымскага гарадзішча Стара Ульфія выяўлена цікавая літаратурная знаходка. У мазаічным куфарку знойдзены часткова сатлены пергамент, на якім запісана п'еса антычнага камедыяна графа Менандра (343—291 гг. да н. э.). «Ахейцы» значыцца ўрыўкі камедыі працяглы і неўзабаве будуць выданыя. Прамаўца мерж да расшыфровки другіх урыўкаў.

Прафесар Тэафіль Іваноў, які прамову ўздзел у рэстаўрацыі п'есы, лічыць яе выключна цікавым помнікам літаратуры. П'еса прысвечана сьвары Ахіла з Агамемнанам, але для аўтара характэрны іранічныя адносіны да герояў Іліяды.

Прафесар Іваноў характарызуе твор як першы ў гісторыі літаратуры ўзор іранічнай драмы.

ВЫСТАЖКА КІПРСКІХ МАСТАКОУ

У Рыме вялікім поспехам карыстаецца выстаўка кіпрскіх мастакоў Эліята Ратара і Аса Кіфіані. Побач з бытавымі карцінамі і жывымі роліцамі вострава прадстаўлены сцэны вызваленчай барацьбы. Вялікая карціна Ратара называеца разгон англійскай паліцыяй кіпрскай дэманстрацыі. У першыя дні адкрыцця выставкі на ёй было асабліва многалюдна. Нехта з гледачоў павесіў невялікі плакат з надпісам «Свабода Кіпру». Плакат быў зняты паліцыяй.

Жыта, Сасна і бяроза... Гляджу і бяроза в-пад рукі, Як моладзёць нашу вывозыць.

Падпольны фальклор асвойваў аўтарскай творчасцю сьведома. Максім Танк у артыкуле «Крыніцы нашай творчасці» даў надзвычай высокую ацэнку гэтай віду літаратуры, артыстыву на яго моладзю. У творчасці самога Танка і іншых паэтаў рэвалюцыйнага напрамку можна сустрэць шырокае выкарыстанне сітуацыі, якія атрымаў павы грамадзянства ў падпольным фальклоры.

Найбольш багата ў ідэйных і мастацкіх адносінах рэвалюцыйнай літаратуры перыяду Народнага фронту была аўтарскай літаратурай, яна вызначаецца багатым жанравым і творчым індывідуальнасцю. Для характэрнасці якіх патрэбна было-б напісаць не адзін артыкул, але многія яе шэдэўры вырастаюць, як з глебы, з масавай творчасці. Такімі глыбока народнымі з'яўляюцца «Спатканне», «Ткала я, ткала палотны», «Песня кукоўкі» Танка; «Ты і я на возе», «Сон пра аграрнома» Пестрака; «Апошніе слова», «Бэзъку» Таўлая і іншыя. Калі разглядаць гэтыя вершы на фоне масавай пазіі рэвалюцыйнага падполья, лепш відаць іх мастацка сіла, асабліва творчага аблічча іх аўтараў.

Прыведзеныя прыклады даюць магчымасць сказаць, што масавая пазіія была першым пэчам рэвалюцыйнай літаратуры Заходняй Беларусі, у якім вызвалены імкненні мас ператварылі ў акт грамадскай і аэтычнай свядомасці. Асьмь мастацкія вобразы часта ішлі да майстроў слова, якія ўзнімалі іх да вяршынь мастацтва.

Брэст.

Песні рэвалюцыйнага падполья

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

масавыя аршытах і вобыхас станавіліся песнямі, якімі нават выскавая дзетвара дражніла паліцэйскіх крукоў:

У Мікіты на паліцы
Знайлі мержачу пшаніцы.
— Гэта, мусі, дынаміт,
— Кажы старшаму найміт.
У ўдавы старой Агаты
Качару знайшлі за хатай.
— Гэта, мусі, карабін,
— Палісман кажы адзіні.

Стыль сатыры «Маланкі» звязаны з народным жартам. Ён вызначаецца прастотай і грубаватаю рэзкасцю. Вельмі каштоўна рыса гэтай сатыры — даходлівасць. І цяпер яшчэ людзі старэйшага пакалення ў заходніх абласцях рэспублікі намагаюць вершы «Маланкі».

Спахоўваюцца развіццямі дэмакратычнага руху, польскі фрад аб'явіў Грамаду арганізацыяй «экомунізацыя» і 17 студзеня 1927 г. наладзіў разгром яе ўстаноў. Напхалішы рэпрэсіі на дэмакратычны друк, адна за адной закрываліся газеты. Але на іх месца ўзніклі новыя, падпольныя іх дзіві частку загаловаў і кірунак закрытай. Вельмі часта з'явіліся газеты-адналіткі. Рэдакцыі пачалі наймаць падстаўных асоб, «ацэнтрактараў», якія за пашу бралі на сябе адказнасць і адседжалі пакаранне ў турмах. Ва ўмовах рэакцыі не ўсё, запісаннае рэвалюцыйнымі паэтамі, магло з'явіцца ў друку. Вось адзін сярод многіх адказаў «Маланкі» паэту Вываладу: «Справадзілі-на пішаче:

Хто праціўіўся іх волю,
Абдзіраімамі назваў,
То за скарку сваёй бол
У астрог сідзель папаў.

аслабілі сімпатый чытача да «Маланкі», у 1929 г. яна закрывалася.

Сучаснік, які чытаў і любіў гэтую пазію, мы не маем права папракнуць безустойнасцю. «Маланка» без ілюзій пісала пра аўтараў:

Шмат ёсць добрых, не прырчу,
Будуць з іх паэты,
Але большасць графамані;
Паскудзіць свет гэты.

Пры ўсёй з'едлівасці гэтай ацэнцы нельга называць нігілістычнай, яна не закрасілае ўсёй масавай творчасці, як гэта рабіла польская крытыка. Польскія крытыкі такім-жа чынам ігнаравалі масавую пазію, які афіцыйныя палітыкі — масавы вызвалены рух. Яны зараднічалі з «цёмната хаосу». Высокамерныя грывасці хаваў страх перад народам, які ў масавай пазіі праяўляў сваю духоўную моц, свой рожум.

Жыццё абв'яргаля мёр аб базікацыі прагрэсіўнай літаратуры. З яе вялізнага хору вылучыліся лірычныя, чысты і шчыры голас Міхасы Васілька, а затым драматычна напружаны і адчайны ў пратэце — Міхаса Машара. У канцы 20-х гадоў выйшлі першыя зборнікі іх вершаў, адкрышышы новы, «аўтарскі» этап у гісторыі прагрэсіўнай заходнебеларускай літаратуры.

Канец 20-х гадоў азнаменаваўся не так ростам, як «сраламом» літаратуры. Расправа з дэмакратычным рухам выклікала ў лагерах спадарожнікаў паніку і разлад. Спраба стварыць на каліцыйнай аснове літаратурнае аб'яднанне «Вяснаход» правалілася. Партыйная літаратура вымушана была пайсьці ў падполье, а дэталёва захарвала на фармазіам. Адначасна са зборнікам Васілька і Машара вышаў зборнік дэкадэнткі Наталлі Арсеневыч. Адым словам, у літаратурным асяроддзі пайшло глыбокае размежаванне, аднаведна таму, яго адбылося ў вызваленым руху на новым этапе.

Комуністы сталі цяпер адзінай рэвалюцыйнаю сілай, убаўрашы ў свае ружбэ самае здаровае з дэмакратычнага асяроддзя.

Перадавы аэтычныя ідэалы 30-х гадоў складаліся ў палеміцы з ідэаламі папярэдняга этапа. Грамадская і мастацкая думка рашуча адмаўжаецца ад сентымэнтальнай рамантикі грамадскага чужыў і хліпца ў бок суровага рэалізма, чулыў гуманізм замяняецца гуманізмам рэвалюцыйным. У падполлі зараджаецца новы этап Заходняй Беларусі літаратурны напрамак сацыялістычнага рэалізма, пачынальнікам якога стаў Піліп Пестрак і Валентын Таўлай, Рэвалюцыйны пісьменнікі выступаюць як дысцыплінаваныя сіла. У гэтую пару яшчэ мацней выяўляецца сувязь аэтычных уяўленняў з палітычным перакананнем, у выніку чаго пераход на новы аэтычны паліцы праходзіць рашуча. На крывым павароце не абыйшлося без пэўных хваёр.

Справа ў тым, што кіраўніцтва КПЗБ не адрозу выпрацавала палітычную адзінацэрці на перыяду. Над уяўным рэпрэсіі і аслабленнем сувязі з масамі ў кіруючым партыйным асяроддзі зніклі сектацкія настроі: неадв'е да культурна-дэмакратычных арганізацыяў, завыханна патрабаванні, а затым неазадушаны абывавацтвавы некаторых ветэранаў дэмакратычнага руху.

Урагуваннем адносіні паміж падпольем і спадарожнікамі, ці, які іх называлі «сімпатыкамі», занялася група супрацоўнікаў «Беларускай газеты